

A scenic photograph of a rocky coastline. In the foreground, a large, dark green pine tree stands on the right. To its left, a person wearing a hat and red shorts stands on a large rock, looking out at the sea. Further back, two other people are walking on the rocks. The sea is a deep blue with whitecaps, and the sky is light blue with scattered white clouds.

Mötesplats Skagsudde – samtal i Höga Kusten

**Ett samtal om kraften i kulturella möten
i historien och i vår samtid**

ISBN: 978-91-89786-10-3

Layout: Mats Johansson

Omslagsfoto: Leif Grundberg

Redaktör: Leif Grundberg

Tryck: Mittuniversitetets tryckeri i Sundsvall 2023

Mötesplats Skagsudde – samtal i Höga Kusten

**Ett samtal om kraften i kulturella möten
i historien och i vår samtid**

*Seminarium på dansbanan i Skeppsmaln
22 juni 2022*

Ett evenemang genomfört med stöd av och i samarbete med
Kungl. Skytteanska samfundet, Mittuniversitetet, Sjöfartsverket, Örnsköldsviks Allehanda,
Grundsunda hembygdsförening, Skagens intresseförening, Skags kapellag,
Skeppsmalns hamn- och fiskarförening och Skeppsmalns kapellag.

Redaktör
Leif Grundberg

Innehållsförteckning

Förord: Ett bidrag till behovet av möten och samtal	
<i>Dan Brändström, Lars-Erik Edlund, Anders Fällström och Leif Grundberg</i>	5
Program för seminariet den 22 juni 2022	6
Välkomsthälsning: Det goda samtalets betydelse	
<i>Dan Brändström</i>	7
Introduktion: Mötesplats Skagsudde – om platsens och historiens roll för våra samtal	
<i>Leif Grundberg</i>	9
Inledningsföredrag: Nordliga kulturmöten ur ett historiskt perspektiv – att se världen genom vattendroppen	
<i>Lars-Erik Edlund</i>	11
Musik- och berättarframträdande: Kring några låtar efter Walfrid Rönnlund och Ol i Tängsta	
<i>Isak Eriksson</i>	18
Samtalsreferat:	
Samtal 1 om kulturmötens betydelse för delaktighet, engagemang och skapande samtal	
<i>Rosaline Marbinah, Isak Eriksson och Stina Haglund</i>	21
Samtal 2 om kulturmötens betydelse för näringsliv, livsmiljö och kreativitet	
<i>Emil Källström, Helena Byström och Stina Haglund</i>	27
Några avslutande reflexioner	
<i>Lars-Erik Edlund och Leif Grundberg</i>	37
Minnesbilder	
Idédiskussioner och konferensplanering	39
Seminariet den 22 juni 2022	46
Medverkande	56
Media	57

Ett bidrag till behovet av möten och samtal

Vi behöver fler tillfällen att mötas, lyssna på och samtala med varandra. Alltför sällan får vi möjlighet att byta erfarenheter över ämnesgränser och professioner, såväl i samhället i stort som inom akademien. Kan vi på något sätt bidra till att skapa denna typ av friare interdisciplinära möten och samtal?

Med utgångspunkt i våra egna erfarenheter och nätverk har vi tagit initiativ till en sådan mötesplats. Vår tanke är att i den speciella miljön i Höga Kusten skapa möten om aktuella, angelägna och kanske lite oväntade frågor inom forskning, kultur och samhälle. Syftet är att i stimulerande norrländsk miljö låta olika infallsvinklar möta varandra genom att föra samman personer med olika bakgrund inom akademi, civilsamhälle, politik och näringsliv. Med utgångspunkt i tanken om att "se världen genom vattendroppen" vill vi skapa perspektiv och erfarenheter med historiska och lokala/regionala referenser. Vi har valt att kalla initiativet "Mötesplats Skagsudde – samtal vid Höga Kusten".

För att förverkliga idén formades under sommaren 2021 en planeringsgrupp med bred kompetens. I gruppen ingick Anki Berg, Ulrika Bodén, Dan Brändström, Lars-Erik Edlund, Anders Fällström, Leif Grundberg, Stina Haglund, Anders Karlqvist, Åke Nygren och Nils-Johan Tjärnlund. Samtliga har norrländsk anknytning, värdefulla erfarenheter från olika områden och breda nätverk av betydelse för ett initiativ som detta.

Under ett antal digitala och fysiska möten under hösten 2021 och våren 2022 diskuterade vi initiativet, vilket ledde fram till en plan för ett första evenemang i fiskeläget Skeppsmaln i juni 2022. För att tydligt knyta an till platsen och kulturmiljön fick temat för seminariet bli kulturmötens betydelse i historien och i samtiden för bland annat näringsliv, delaktighet, livsmiljö och kreativitet. I den här skriften publicerar vi inläggen som hölls under dagen och ger ett referat av samtalen tillsammans med en bilddokumentation av planeringen och genomförandet.

Evenemanget genomfördes med stöd av och i samarbete med Kungl. Skytteanska samfundet, Mittuniversitetet, Sjöfartsverket och Örnsköldsviks Allehanda, samt de ideella föreningarna Grundsunda hembygdsförening, Skagens intresseförening, Skags kapellag, Skeppsmalns hamn- och fiskarförening och Skeppsmalns kapellag. Utan planeringsgruppens och andra deltagares ideella medverkan hade seminariet inte kunnat genomföras.

Vi vill tacka alla som på olika sätt bidragit till evenemanget. Ett särskilt tack riktar vi till de medverkande och alla intresserade som tog del i seminariet på plats eller via Örnsköldsviks Allehandas livesändning. Det blev en dag full av stimulerande möten och samtal!

Dan Brändström, Lars-Erik Edlund, Anders Fällström och Leif Grundberg

Program för seminariet den 22 juni 2022

Ett samtal om kraften i kulturella möten i historien och i vår samtid

Kl. 13.00 Välkomsthälsning och introduktion

Dan Brändström, tidigare VD för Riksbankens jubileumsfond

Leif Grundberg, tidigare chef för Statens maritima och transporthistoriska museer

Stina Haglund, entreprenör och VD, dagens moderator

Kl. 13.15 Nordliga kulturmöten ur ett historiskt perspektiv – ”att se världen genom vattendroppen”

Lars-Erik Edlund, professor i nordiska språk

Kl. 13.45 Samtal om kulturmötens betydelse för delaktighet, engagemang och skapande

Rosaline Marbinah, demokratiambassadör, tidigare ordf. för Sveriges ungdomsorganisationer

Isak Eriksson, folkmusiker och riksspelman

Kl. 14.45 Guidning och fikapaus i kulturmiljö och världsarv

Lars Strand, lokal guide och hantverkare, visar Skags fyr, Skeppsmalns fiskarkapell, Höbergsgården och surströmmingsmuseet Fiskevistet

Kl. 16.00 Samtal om kulturmötens betydelse för näringsliv, livsmiljö och kreativitet

Emil Källström, företagsledare och tidigare riksdagsledamot

Helena Byström, konstnär och verksamhetsutvecklare vid Konstfrämjandet

Kl. 17.00 Avslutning och sammanfattning

Det goda samtalets betydelse

Dan Brändström

Ärade församling!

Varmt välkomna till vårt samtal här på denna mötesplats vid Skags udde i en av Höga Kustens pärlor, Skeppsmaln – fiskeläget mellan mal och håll eller som det kallades för länge sedan: Skiärsmarn!

Mitt namn är Dan Brändström och jag är sedan 17 år tillbaka bosatt i mästerlotsen Erik Engströms hus i Skagshamn från 1900-talets första år. Jag är bara sedan en månad nyvald ordförande i Skags kapellag.

Jag har, sedan snart sagt ett år tillbaka, haft förmånen att tillsammans i ett kreativt sällskap fundera över hur vi skulle kunna bidra till goda samtal i angelägna och ständigt aktuella samhällsfrågor, det vill säga frågor som berör oss alla här och nu! Men nu en kort historisk återblick:

År 1557 fick Gävlefiskarna ensamrätten att bedriva fiske längs den bottniska viken. Sålunda har det här i Skagen skett årliga möten under hundratalsår mellan den på land mera fast boende bondebefolkningen och sommarfiskarna från sydligare delar av landet. En del av dem t o m flyttade norrut mera permanent! Så småningom, när den ordinarie sjöfarten ökade krävdes utökad lotsverksamhet som inleddes 1725, Bondpojarna här i trakterna fick möjlighet att utbildas inom lotsverksamheten och blev även ansvariga sjöbefäl i en växande handelsflotta. Lotsverksamheten flyttades på 1860-talet från Skagshamn till Stora Haraskäret men lotsar hade även fortsättningsvis vinterbostäder i Skagshamn. En fyrplats uppfördes på Gråklubben 1871. Den nuvarande fyren, Skags udde, tillkom i nybyggd form 1957. Den gamla fyren från Gråklubben kan ännu beskådas i återuppbyggd form, som museiföremål, i Jävre hamn.

Vi bevistar idag en historisk betydelsefull mötesplats, ett ännu livaktigt fiskeläge. Här kan vi ännu idag köpa såväl nyfångad som nyrökt fisk och besöka en fiskarbostad som Högbergsgården samt äta på sommarrestaurangen Fiskevistet med anknutet surströmmingsmuseum. Men även för den andliga odlingen har dessa fiskelägen varit välbesörjda med kyrkliga inrättningar såsom ett kapell, vilka som regel har uppförts av de gästande fiskelagen. Det äldsta kapellet på Ulvön kan dateras från 1622. Kapellen var även viktiga som förvaringsytor för fiskeutrustningen vintertid. Skags kapell tillkom troligen på 1680-talet och det i här i Skeppsmalen kan säkert dateras från 1803. Båda värda ett besök!

Denna historiska miljö utgör en viktig utgångspunkt för goda samtal om utveckling och framtidstro. Om man dessutom har förmånen att få bedriva dessa samtal på en dansbana, som under sina glansdagar åtminstone kunde erbjuda fyra (4) möten per sommar med musik och dans för både unga och gamla, kan man inte annat att få glädjas en dag som denna. Ny kunskap kan även i en sådan här fin kontext bilda utgångspunkt för goda samtal i

”studiecirklar” av allehanda slag. Det finns åtskilliga historiska bevis för hur nya kunskaper genom studiecirkelns form förädlats till förkovran och välståndsutveckling. Om man därtill samtidigt blir delaktig i konstnärligt utövande och skapande får vi också den stimulans som vi behöver för vi ska kunna bidra till en livsnödvändig kulturell utveckling.

Vi hoppas eftermiddagens samtal ska leda till ytterligare samtal här eller annorstädes i våra närområden!

Än en gång varmt välkomna!

Mötesplats Skagsudde – om platsens och historiens roll för våra samtal

Leif Grundberg

Vad roligt att så många har kommit hit till Skeppsmaln idag och till "Mötesplats Skagsudde – samtal i Höga Kusten"!

Jag heter Leif Grundberg och även jag har starka band hit till Grundsunda i norra Ångermanland där vi är nu, bland annat till Tennviken som ligger härintill och som liksom Skeppsmaln är ett gammalt fiskeläge med rötter långt tillbaka i tiden.

Jag är dessutom arkeolog och har haft förmånen att bara ett stenkast härifrån göra utgrävningar av gamla sälfångstboplatser som användes när man jagade vikaresäl på vårvintern. Vi kunde konstatera att boplatserna användes redan under 600- och 700-talen och var i bruk ännu under 1000- och 1100-talen. Det är ganska hisnande tidsperspektiv som öppnar sig. Man undrar vilka människor det egentligen var som var här då för mer än tusen år sedan.

På den tiden gick havsytan över den plats där vi är nu på dansbanan. Det vittnar om den stora landhöjningen här i Höga Kusten som är anledningen till att området utgör ett världsarv.

Men det är inte bara geologin och naturen som gör den här platsen speciell. De långväga Gävlefiskarna som Dan nämnde, har i likhet med säljägarna skapat speciella former för samarbete, kulturmöten och organisationsformer som det finns spår av ännu i dag. Deras nära halvårslånga resor som de i århundraden gjorde varje år från många mellansvenska städer till fiskelägena längs Norrlandskusten, tillhör som fenomen de mest omfattande och långvariga fångst- och handelsexpeditionerna vi känner till. Tänk vilka möten och kulturkontakter – och säkert också kulturkrockar ibland – som uppstod!

Så varför är vi här idag? Ja, vi lever ju i en tid med stora förändringar – med pandemi, krig och ekonomisk osäkerhet. Samtidigt görs många framsteg inom olika områden genom forskning och erfarenheter som vi har svårt att överblicka. Då är behovet av att dela med oss, reflektera, samtala och blicka framåt större än någonsin. Och Skagsudde är en utmärkt plats att göra det på.

Skags fyr och lotsstation har under generationer fungerat som ljusspridare och vägvisare för människor från när och fjärran. Platsen är därför också en symbol för vår ambition att skåda ut i omvärlden och in i framtiden med hjälp av våra samlade erfarenheter.

Och visst passar det bra att vi kan träffas här på den minnesrika gamla dansbanan, som representerar så många mänskliga möten, glädje och kultur – och kanske också sorg och ett och annat slagsmål ibland!

I dag ska vi få möta flera personer med olika bakgrund och erfarenheter inom forskning, politik, kultur och företagande, som ska samtala om vilken betydelse kulturmöten har haft och kan ha för demokrati, livsmiljö, näringsliv och kreativitet. Ingen av oss har alla svar, men genom att mötas och samtala kan vi lära av varandra.

Och i en paus ska vi som är här också få en visning och höra mer om den speciella kulturmiljön.

Den som ska leda oss vidare i programmet är Stina Haglund, dagens moderator, som ska berätta mer om vad som kommer att hända under eftermiddagen.

Jag hoppas att ni är lika nyfikna som jag!

Nordliga kulturmöten ur ett historiskt perspektiv – att se världen genom vattendroppen

Lars-Erik Edlund

Min vetenskapliga bakgrund har jag i nordiska språk, där jag arbetat mycket med ortnamn och dialekter, men också intresserat mig för folkkulturen i en bred mening med arkeologi, etnologi, historia m.m. Därav föredragets historiska perspektiv.

Det har vid planeringen av detta första möte i "Mötesplats Skagsudde" varit viktigt att vi skulle uppehålla oss här vid Nolaskogs, alltså området norr om Skuleskogen men söder om Västerbottensgränsen, varför jag hämtar många av mina exempel från detta och en del andra norrländska områden. Därav ett fokus i norr.

Jag kommer i inledningsföredraget att stanna upp vid ett äldre, förindustriellt nordsvenskt samhälle, där man livnärde sig på jordbruk, boskapsskötsel, fiske, jakt, salfänge vid havet,

Lars-Erik Edlund håller inledningsanförandet om nordliga kulturmöten. Foto: Leif Grundberg.

renskötsel längre in, och där man tog tillvara vad markerna gav av bär och växter. Det var ett mycket komplext samhälle, där man var tvungen att på ett begåvat sätt parera alla de svåra problem människor kunde möta med dåliga somrar, besvärliga kommunikationer, sjukdomar. Det var verkligen fråga om ett rikt kunskapssamhälle, för vilket man ska ha stor respekt.

Det är nog många som tänker sig ett sådant äldre samhälle som mycket isolerat, med minimala kontakter utåt mot andra grupper av människor. Men var det så? Knappast.

Nolaskogs, alltså den nordöstra delen av Ångermanland, är ett mytomspunnet område. I romanen *Rövarna i Skuleskogen* (1988) skriver Kerstin Ekman mästertligt om trollet Skord som kommer från Skule, men över århundraden reser runt i människornas värld och får se många miljöer, blir alkemist i Uppsala, upplever 30-åriga krigets alla fasor och blir kolonist i

Saint-Barthélemy i Västindien, för att till sist återvända hem. I en passage i romanen berättar Ekman att Nolaskogs är ett land där själve Satan satt sin svarta tumme. Det hade skett när han visade Jesus alla länder på jorden för att fresta honom. Här uppe bodde därför ett

fruktansvärt folk – med svinborst i nacken, tänder som fargaltar som fick fragga i munnen när de talade, som hon skriver.

Ekman bottnar säkert denna berättelse i en sägen som finns om att Gud Fader vid skapelsen den sjätte dagens afton vart trött, men fortfarande hade en näve stoft kvar: vad skulle han göra av detta skaparstoft? Han kastade ut det över Nolaskogs och sade bara – bli vad de vill, och så vart de nolaskogsar'n.

Den mörka Skuleskogen och det mäktiga Skuleberget må av oss som reser efter E4:an upplevas som stora barriärer, men var det på båt man tog sig fram, var det ju lätt att passera förbi berget. Faktum är att de språkliga förbindelserna mellan folket norr om och söder om skogen varit betydelsefulla och avsatt tydliga spår. Man kan nämligen se att en del språkdrag som är medeltida och har sitt centrum norr om skogen, spridits söderut: i gammal tid stavades ordet för färgen *hvit* med hv i början, och uttalades så, det som i norska blivit *kvit*, och detta uttalas i en stor del av Nolaskogs (men också i Nordmaling och Bjurholm) med gv i början, *vit* heter alltså *gvit*. Detta språkdrag har hos en äldre generation dialekttalare funnits ända ner till Nora och Nordingrå i södra Ångermanland. Det är tydligen ett prestigedrag från Nolaskogs som man tagit efter längre ner efter kusten.

Frågan är: hur går det till när språk, kulturföreteelser, seder och bruk sprids? Jo enkelt talat: två grupper med olika företeelser eller drag möts, *kontakt*, och så kan det hända saker. Grupp A kan av prestigeskäl ta efter grupp B och helt enkelt låna in en nyhet, eller grupp A kan välja att bibehålla sitt drag, man identifierar sig mot den egna gruppen och avvisar inlånet. *Prestige* och *identifikation* är likartade begrepp: *identifikation* (och solidaritet) mot den egna gruppen eller mot den angränsande gruppen. Detta rör sig här som man lätt inser om *sociala fenomen*, där det inte är naturens barriärer som sätter gränser utan de gränser man själv upprättar "inuti huvudet". Det är därför språkgränser kan gå över slätter som i Frankrike eller i Västergötland. Man har haft sina äktenskapsfält och kontaktmönster utåt mot grannarna eller inåt mot den egna gruppen – och till följd av detta tagit till sig nyheter utifrån eller avvisat dem.

Den erfarenhet som kulturforskaren har av denna äldre tiders människor, är att de var rörliga och rörde sig över vidsträckta geografier.

Ett exempel: Gävle är den enda medeltida staden i Norrland och en hel del av handeln Nolaskogs kom att bedrivas av Gävlefiskare. Dessa kom hit upp för strömmingsfisket ända upp till Västerbottensgränsen, och till en början kom de inte bara från Gävle utan även från mellansvenska städer som Köping, Södertälje, Norrtälje, Strängnäs och Uppsala. Från 1557 hade fiskarborgarna i Gävle privilegium på allt fiske av strömming här mot att erlade var tionde tunna fisk till kronan. Ångermanland fick alltså en tidig anknytning till Gävle, Älvkarleby marknad och norra Roslagen, i någon mån också Stockholm. Dessa kontakter skedde med båt. Men vintertid forslade sörkörarna, dvs. förbönder, varor på slädar, söderöver.

Norra Ångermanland är en övergångszon vad gäller kommunikationerna söderöver.

Gävlefiskarena alltså, de hade sedan länge funnits i de ångermanländska kusttrakterna, de fiskade och bedrev handel, säkert också en del olovlig handel. När Härnösands stad kom till 1586 kändes det säkert inte fel för nolaskogsarna att gå Härnösandsborgarna förbi

och handla direkt med gävleborna. När gävlefiskarena på hösten återvände hemåt, hände det att en välbeställd bonde kunde låta sina söner följa med ner till trivialskolan i Gävle – trivialskola var namnet på en lägre lärdomsskola som gav senare ingång till högre studier –, som tillkommit på 1550-talet. Och på våren kunde söner följa gävlefiskarena upp till de ångermanländska hemtrakterna.

Så gick det säkert till när bonden Anders Olofsson i By i Sidensjö sände sina söner Abraham och David ner till Gävle för studier – David läste vidare i Greifswald och blev kyrkoherde i Ytterselö i Södermanland, – medan Abraham, som vi känner under det fullständiga namnet Abraham Andrae Angermannus, efter Gävle trivialskola läste vidare vid universitetet i Rostock och blev ärkebiskop – tyvärr blir han avsatt till följd av stridigheter i spåren efter uppgörelser mellan Sigismund och Karl IX. Han dog 1608.

Det kommunikativa ”kretslopp” som naturligt skapades med hjälp av gävlefiskare fick alltså också sådana intellektuella resultat.

På samma sätt som det så kallade terminarhus (alltså ett slags härbärge för munkarna när de var på resa efter kusten; ibland felaktigt kallat kloster) som franciskanmunkarna hade vid kusten uppe i Bureå söder om Skellefteå, vilket gav medlemmar av det som blev den välbekanta Buresläkten möjligheter att komma ner till Uppsala och Stockholm, där de blev biskopar och ärkebiskopar, och under 1600-talet hade flera viktiga funktioner inom den svenska fornminnesvården och statliga administration. Munkhärbärget vid kusten uppe vid Bureå utgjorde en tidig intellektuell nod i norr!

Men Nolaskogs, även vidgat till området norr om Ådalen, är också i andra hänseende en kulturell gränsbygd. Här finns byar intill vilka fjäll- och skogssamerna haft sina vinteruppehåll i kusten, här finns de sydligaste skogssamerna, med sina sydda båtar i gränstrakterna mellan Ångermanland och södra Lappmarken. Ett betydelsefullt samiskt kulturfenomen utgör de rep till noten (dvs. nät som man drog in för att fånga fisk), rep som gjordes av rottågor, dvs. trådarna från en trädrot. Dessa rep var utomordentligt starka, och tillverkades ända in på 1930-talet av kustboende samer i Nolaskogs och i Ådalen.

Samerna och nybyggarna i den södra svenska Lappmarken (Åsele lappmark med Vilhelmina) hade i samband med 1600- och 1700-talets bebyggelseexpansion i Lappmarken mötts. Nybyggarna kom från kusten men också från sydligare delar av Sverige som Dalarna, i vissa fall också från Norge. Dessutom fanns sådana som kom från Savolax i den del av Sverige som Finland utgjorde, och som alltså talade finska.

Visst kunde det uppstå gnissel i mötet mellan grupperna, som när nybyggarnas slätterhässjor på markerna blev renhjordens föda. Höhässjorna på myrarna var ett omistligt kapital för nybyggarna. För samerna å sin sida kunde svedjandet i skogarna innebära att ett renbete förstördes för att nybyggarna skulle få ett bra sommarbete. Renbetet var utomordentligt viktigt för samerna. Man möter dock förvånansvärt få rättsprocesser som berör dessa konflikter, kanske beroende på att nybyggarna och framför allt samerna sällan drog frågorna inför tinget. Folktraditionen utmålar däremot bilden av stora konflikter, och de få rättsfall man möter utgör nog bara toppen på isberget.

Men trots allt – samtidigt behövde ju grupperna varandra. Renprodukter var viktiga för nybyggarens hushåll: köttet, bällingskorna (skor som var gjorda av det skinn som dragits

av från renens underben), renfällar och annat. Nybyggaren ägde skötesrenar hos samer, det var en värdefull resurs. Samer kunde få husrum hos nybyggaren vid flyttningen, förvara transportredskap och husgeråd hos honom, beställa skohö (dvs. torkad starr som användes istället för strumpor) och andra viktiga förnödenheter. Man var beroende av varandra för sin överlevnad.

Samerna besatt också betydande geografiska kunskaper, även de viktiga. När finnen Mattis den dumbe (dövstumme) som bodde nere vid kusten i Nätra på 1680-talet bosätter sig i Hälla ända uppe i Åsele, misstänker man att Mattis fått veta om dessa nybyggesmarker just av de samer som regelbundet brukade finnas nere i Nätra. Sådant kunskapsutbyte var också viktigt.

I Lappmarkerna tog nybyggarna också upp samiska ord för olika företeelser: *gómpa* (som är ett sydsamiskt ord) är benämningen på en maträtt som tillreds genom att man kokar växter som kvanne, ängssyra eller för den delen någon annan växt, i vatten, och lägger de kokta växtdelarna i renmjölk i en renmage eller i ett träkärn varefter mjölken får surna. Den anrättningen gav variation i magarna för sådana som behövde något annat än fisk och kött. Nybyggarna lärde sig detta av samerna och tog naturligt också upp det samiska ordet.

Ibland fick ordet i nybyggarnas språk en något annan betydelse: benämningen på det speciella samiska sättet att sjunga, *jojka*, som finns i samiska dialekter i betydelsen 'sjunga världsliga visor' och liknande, kan hos nybyggarna också syfta på ljudet som på avstånd hörs när de som vallade korna på skogen högt lockade på kreaturen, men också om att prata i ett och detsamma.

Andra gånger tog man upp ett samiskt ord för att det skulle ersätta något ord som redan fanns i nybyggardialekten. *Koxik* är det ord som tagits in från samiska språk för lavskrikan, en fågel som annars i dialekterna heter *rödsrika*, *granskrika*, *skogsmora* eller just *lavskrika*. Varför lånar man då in ordet *koxik*? Jo lavskrikan ansågs vara en farlig fågel som man skulle passa sig för att tala om med dess svenska namn – den förstod nämligen svenska – för då lockade man lavskrikan till sig och den kunde då ställa till det med olyckor. Man lockade alltså fram den om man sade *lavskrika* eller *rödsrika*! Men sade man *koxik* som var samiska, ja då förstod fågeln inte det språket och lockades inte fram. *Koxik* var ett funktionellt ersättningsord.

Ibland hade nybyggaren behov av att anpassa sin världsbild eller syn på omvärlden efter den samiska världsordningen. I de svenska dialekterna i Åsele och Lycksele lappmarker bildar man efter samiskt mönster orden *latjo*, *latjofolk*, *latjofar*, *latjogubbe* eller *latjomor*. Sonens far och mor kallar sonens svärfar för *latjofar*, sonens far eller mor kallar sonens svärmor för *latjomor* och tillsammans *latjofolk*. I svenska dialekter finns några få inhemska ord för detta, och på tyska heter det *Mitvater*, på engelska *co-father-in-law* och på latin *consocer*, men i stort tycks ord för detta alltså saknas i de nordiska språken. Varför tog man in detta ord? Jo det var i den samiska kulturen viktig att hålla reda på också den ingifta släkten och eftersom samerna och nybyggarna bodde så tätt intill varandra, fick också nybyggarna behov av dessa begrepp. Det visar dessutom att samer och nybyggare gift sig med varandra.

I det inre av Lappmarken fanns samer och dessa bedrev redan under medeltiden en viktig transitohandel. Inte minst var handeln i de norska fjordbottnarna betydelsefull. Upp till marknadsplatserna i Nordland och Finnmark kom båtar lastade med varor från Bergen och Trondheim. Här fanns både nordbor och den tyska Hansans handelsmän.

Denna marknadshandel tog sig an samernas fisk, sämskade, dvs. behandlade, renhudar, ekorrskinn, säkert också en del horn- och benarbeten, bruksföremål av trä och trädrötter (rottågor som vi talat om tidigare) och samerna köpte från handelsmännen bland annat mjöl, salt, tobak och brännvin. Men handelsöverskottet som samerna fick användes också till att införskaffa silverföremål, som representerade ett ekonomiskt värde, men också hade en social funktion som gav prestige och skänkte bäraren av silvret glans.

I det samiska silvret möter rosmotivet i de silverbeslagna bältena. Detta motiv hörde ursprungligen hemma i den medeltida gotikens formvärld och finns i de västeuropeiska kyrkorna från 1200- och 1300-tal.

Här möter även maljor (ringar, som sitter parvis på tröjans eller livstygkets framsida, avsett för hopsnörning) och hängknappar i den samiska silverkragen, där vi återfinner det medeltida Ave Maria-monogrammet, ett M som i Maria. Detta motiv är känt hos samerna åtminstone sedan 1400-talet. Motivet var efterfrågat av de samiska beställarna, även när det kommit ur bruk på många andra håll i Norden – det bibehölls endast i Skåne, i norska Vestlandet och på Island, och alltså även hos samerna.

Dessa silverarbeten gjordes till en början i Bergen och Trondheim, men när så silversmeder på den svenska sidan anlätades i början på 1700-tal och framåt, ja då arbetar de också efter mallar så att dessa ålderdomliga stiltyper lever kvar, långt efter att de på andra håll blivit omoderna.

Maria ja, hon hade en betydelsefull roll i tidens trosföreställningar, som barnens och familjens beskyddare. Hon motsvarade alldeles den samiska gudinnan Sáráhkká som skyddade livet. Här sammansmälter kan man säga den katolska och samiska världsbilden. Konkret kan M-monogrammet ha haft sitt ursprung i cistercienserklostret Tautra i Trondheimsfjorden som grundades 1207.

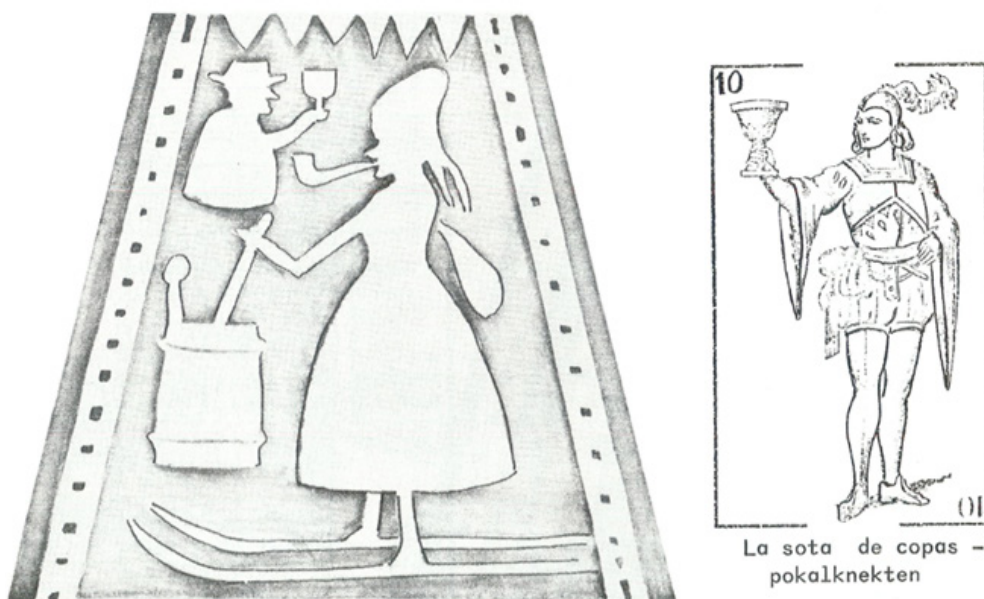

Maljor i den traditionella samiska silverkragen med Ave Maria-monogram (M som i Maria). Foto: Gry Helen Sivertsen, Silvermuseet (CC BY). Källa: <https://sverigeshistoria.se/for-elever/lektioner/silverkragen/>.

Monogrammet används än i dag i kraft av sitt symbolvärde, dels som logotyp för Silvermuseet i Arjeplog, dels för Mujto subttysa-projektet, ett museiprojekt som arbetar med att skapa ett samiskt utställningsspråk med hjälp av digital teknik. Jag ska sluta exemplifieringen i södra Ångermanlands kustland, med en annan detalj, men det är som rubriken anger – ofta är det genom vattendroppen man ser världen, genom detaljerna som man ser större sammanhang.

Som fästmansgåvor kunde unga ångermanlänningar, i bl.a. Högsjö och Säbrå, snida smörmått eller smörkyrkor till sina tillkommande. Dessa mått förvarade smör (för uppemot 8 kilo), hade fyra väggar med snidade symboler på utsidan, där väggarna sattes ihop med varandra. Motiven är intressanta. Det fanns alltid med en flicka som kärnade smör, men så fanns motiv, ofta skepp men också ett mynt eller en pokal. Varifrån hämtade man dessa motiv? En källa till motiven tycks vara utländska spelkort som sjömän köpt i Barcelona eller Amsterdam, men som också kom in via Göteborgs hamn.

Man hade ju inte så många bildkällor, man hade Bibeln och psalmboken och kanske någon postilla men där fanns i allmänhet inte några bilder, och kyrkvalvens motiv ville man nog inte använda i sitt profana sammanhang. Men inte bara spelkortet var bildkällor för

Motiv på en fästmansgåva i form av smörmått/smörkyrka från Ångermanland och en möjlig förebild från ett utländskt spelkort. Efter Margareta Grafström, "Träsnideri i Ångermanland. Smörmått och smörkrus samlade i ord och bild" (1979).

smörmåtten, utan också cigarettpaketen – ett märke från 1800-talet hette *Dalkullan* och hon återfinns på flera av smörmåtten. Andra bildkällor kan ha hämtats från almanackor och skillingtryck.

Vår historiska exposé är avslutad. Vad har vi lärt oss? Jo inte var de äldre samhällena så isolerade som man kanske inbillar sig. De involverade istället nätverk som var vidsträckta och sträckte sig över svenskt och nordiskt område, och även involverade den internationella katolska kyrkan. Vidare lär vi oss att kulturella möten och flerspråkighet är naturliga tillstånd, både i historisk tid och i nutid. Ja enspråkighet är ett sällsynt tillstånd, om man blickar ut internationellt med kanske 7 000 kända språk. Och lär oss att alla levande och väl fungerande kulturer lånar och utbyter tankar och ord och annat med varandra. Prestigen är i detta fall utåtriktad. Människor kan emellertid också välja att använda sig av det egna, och inte låna in. Därvid är prestige inåtriktad.

Men visst – konflikter uppstår i kontakterna och de måste hanteras. Man får alltså akta sig för att skapa sig ett harmoniperspektiv vad gäller historiens människor. Så var det inte.

Samtidigt var folk beroende av varandra och vann på att söka lösa konflikterna. Så var det också.

De äldre samhällena var rika kunskapssamhällen, som man ska ha stor respekt för. Människors möten och människors interaktion med varandra, deras gränsöverskridande, lade i många fall grunden för ett framåtskridande. Så var det historiskt och så är det än i dag. Gränsöverskridande ger framåtskridande.

Vi har i denna inledning sett världen genom vattendroppen – där små detaljer fått oss att se sammanhang och större perspektiv. Enskildheter finns alltså i det hela. Eller som den persiske 1200-talspoeten Jalal al-din Rumi uttryckt det: "Du är inte en droppe i havet. Du är hela havet i en droppe."

Kring några låtar efter Walfrid Rönnlund och Ol i Tängsta

Isak Eriksson

Jag tänkte göra det jag gör bäst och det är att skapa lite ljud och oväsen. Och det är oväsen från mina trakter. Jag kommer från Innerfälle utanför Härnösand. Och i grannbyn Rö så fanns det en spelman som hette Walfrid Rönnlund. Han skulle ha fyllt 150 år i år, han var född 1872. Han var från en by som heter Bölen. Jag tänkte spela tre låtar efter Valfrid.

När jag lyssnade på Lars-Erik som pratade om kontakter mellan samer och nybyggare, så kom jag att tänka på att det fanns en samisk familj där i Bölen där Walfrid växte upp som hette Burgström. Walfrid berättade att han hade hört när gubben Burgström jojkade. Och så fick han frågan om han tyckte om modern musik – han var ganska ålderdomlig av sig, traditionsbunden. Han sa, "Ja, det är ungefär som samisk musik när dom jojkar". Och så tillade han: "Det har väl nåt slags värde, fast det varken är vackert eller begripligt!" Ja, det var hans åsikt.

Jag tänkte börja att spela en låt som jag har efter honom. Jag inleder nästan alltid konserter med att spela den här låten. Det är en marsch som han spelade på bröllop, som han kallade för Välkomstlåten. Och välkommen ska ju ni vara, så klart! Så här kommer den.

Isak Eriksson spelar "Välkomstlåten" efter Walfrid Rönnlund. Foto: Leif Grundberg.

[Musik och applåder]

Var det någon som kände igen den där låten? Den är faktiskt ganska spridd och ganska känd i Sverige under andra former. Och skulle man förenkla den där melodibildningen – den är ju ganska utkrusad – så skulle den låta ungefär så här.

[Musik "Ja må han leva"]

Var det bekant? Ja, jag trodde väl det. Det där är egentligen en melodi nerifrån kontinenten, tror jag, som uppstod på 1700-talet. Och jag tror till och med Mozart hade det temat i sina kompositioner.

Det är kanske någon som tycker att jag sitter lite konstigt, att jag håller fiolen lite konstigt. Men det var så Walfrid höll fiolen, han hade ett speciellt stråkgrepp. Och som jag sa så var han väldigt ålderdomlig i sitt spelsätt. Men det är ingen hemmasnickrad produkt, det är ingen autodidakt. Utan det här är en slags förklassisk form av fiolhållning och stråkhållning. Och till och med Mozart skrev i sin fiolskola att det fanns två sätt att hålla fiolen. Det fanns den höga hållningen och så fanns det den låga hållningen mot bröstet. Han sa att den låga hållningen var svårare – men den var mycket snyggare!

Det kanske inte syns så väl härifrån, men Walfrid han höll lillfingret här bakom stråken. Det är egentligen en klassisk fransk barockfattning som användes på 1600-talet. Och det var så här han lärde sig att spela och fortsatte att spela i hela sitt liv fram tills han dog på 1950-talet. Det är ju ganska fantastiskt, han bodde i Rö längst ner i sågverks-Ådalen. Ådalen brukar ju kallas för dragspelets eldorado och mitt i det här eldoradot där satt han som en liten gammal klick.

Han intonerade på ett väldigt ålderdomligt sätt. Om man har ett piano så finns det tolv toner i en oktav. Men han använde sig av något som kallas för blåtoner, toner som finns mellan ett pianos tempererade tangenter. Dom här blåtonerna används i väldigt väldigt gammal folkmusik i Sverige och även i stora delar av orientalisk musik.

Nästa låt jag tänkte spela där hör man hur de här blåtonerna kommer till uttryck. Det är ganska lustigt att det egentligen är en menuett från början, en ganska bildad sådan här högreståndsmenuett, som har sipprat ner genom tid och rum till Walfrid. Och han spelade den som om det vore en gammal medeltidsmelodi. Han spelade den på ett medeltida sätt, den här 1700-talsmelodin. Det är en polska som kallas för Ol i Tängsta, eller "efter Ol i Tängsta".

Ol i Tängsta det var en båtsman i Tängsta i Resele som försvann ut i sista kriget. Han kom inte tillbaka, tiden gick och folk började tro att han hade gått förlorad någonstans i utlandet. Men så en dag så kom det en smutsig gammal gubbe gåendes på landsvägen, han hade trasiga kläder, han var skäggig och han såg inte så rolig ut. Då kom han in på en av gårdarna och bad om husrum. Och moran som var ensam hemma på gården tyckte att det var lite tveksamt, han såg inte så rolig ut och hon kände inte igen vem det var. Hon tänkte att det kunde vara någon ogärningsman kanske. Men då såg han att det hängde en fiol på väggen och då sa han "Men jag kan väl i alla fall få spela en liten låt för dig på den här fiolen". Ja, det skulle han få göra och då plockade han ner fiolen och spelade en melodi. Och då förstod hon ju vem som hade kommit hem, att det var båtsman Ol i Tängsta. Och det sågs vara den här melodin jag ska spela nu.

Jag har försökt ta reda på vad han hette mer än Ol, alltså Olof. Det fanns två båtsmansrotar i Tängsta, den ena var Hatt och den andra var Tjock. Så antingen hette han Olof Hatt eller Olof Tjock.

[Musik och applåder]

Och så tänkte jag ta den sista låten. Det är en av de äldsta melodierna vi har, med ursprung antagligen i en medeltida ringdans eller långdans, som sen när valsen kom omformades och återanvändes som en vals. Den här var spelad av flera spelmän, den var känd över stora delar av Ångermanland. Dom kallade den för Stakagårdslåten och varför den fick det namnet det vet jag inte.

Är det någon som vet vad en stakagård är för någonting? En stakagård är en stor rishög som man sänker ner i vattnet, i en sjö exempelvis. Så drar den till sig fiskar som gömmer sig i den här rishögen och då går det att fiska där, det nappar bättre. Så det är en sorts fiskeförbättringsåtgärd. Jag tänkte att det är lämpligt nu när vi är i ett fiskeläge.

Så, då avslutar jag med att spela Stakagårdslåten.

[Musik och applåder]

Samtal 1 om kulturmötens betydelse för delaktighet, engagemang och skapande

RM = Rosaline Marbinah, tidigare demokratiambassadör och ordf. för Sveriges ungdomsorganisationer

IE = Isak Eriksson, folkmusiker och riksspelman

SH = Stina Haglund, moderator

Med utgångspunkt i Lars-Erik Edlunds inledningsföredrag och Isak Erikssons musikframträdande fördes ett samtal på scenen mellan Isak, Rosaline Marbinah och moderatorn Stina Haglund om kulturmötens betydelse för delaktighet, engagemang och skapande. Samtalet tog avstamp i hur man kan definiera kultur och vilken roll kulturen och kulturmöten spelar i samhället i dag. Diskussionen berörde bland annat ungas engagemang, folkrörelsernas betydelse, kulturutövandets drivkrafter, kulturmöten och maktstrukturer samt digitaliseringens möjligheter.

Vad kultur är, det kan man googla!

SH: Isak, det här leder ju osökt in på kulturbegreppet. För du har ju spelat för oss, du pratar om kultur som att odla och du har engagerat dig i ett samtal som handlar om kulturmöten. Vad skulle du säga, vad är kultur?

IE: Ja du, det kan man googla, det finns på Wikipedia hur mycket som helst!

SH: Ja, det var en svår fråga, jag bara hittade på det i stunden. Men om du tänker vad det är för dig. När du tänker på kultur, vad tänker du då?

IE: Ja, man brukar ha lite olika begrepp. Håller man på med exempelvis kulturhistoria och folklivsforskning så brukar man prata om socialt överförda levnadsmönster. Och den form av kultur som jag intresserar mig mest för är den som alla utövar, inte bara det som man kanske besöker eller ser utan det som man faktiskt själv är med och skapar. Det är den kulturen som jag intresserar mig mest för.

SH: Och nu fick du lite tid att tänka, Rosaline. Samma fråga till dig, vad tänker du att kultur är?

RM: Ja, jag håller med om svaret och jag tycker att det är hur mänsklighet uttrycker sig. Det kan vara musik, det kan vara bild, det kan vara form, det kan vara språk, ja allt som kommer ifrån oss och vårt väsen på något sätt. Så det är ett väldigt brett begrepp, vilket gör att det blir lite svårt att svara på. Då är det bra med tillägget, vad betyder det för mig då? Man kan antingen hänvisa till museer eller konserter eller bibliotek eller vad som helst egentligen. Men för min del, det som är närmast är mitt samhällsengagemang. Så kultur kan ju handla om kulturmöten, som jag försöker översätta i vår samtid. Vad betyder det att olika kulturer möts, som det absolut görs idag? Hur kommer man prata om det om hundra år, om det som händer nu? Så det är den blicken jag försöker ha på kulturen.

Vilken roll spelar kulturen och kulturmöten för demokrati?

SH: Och om man kopplar ihop det med det som du har jobbat så mycket med, med demokrati och demokratimöten, vad spelar kulturen och kulturmöten för roll i de sammanhangen?

RM: Absolut avgörande! Det går ju inte att skilja människan från kultur. Kultur blir uttrycket för mänsklighet, tycker jag. Så det är helt oundgängligt för demokratin, det är det som fyller demokratin med någonting. Så det går ihop helt och hållet. Och lite mer konkret så kan man fundera hur man prioriterade kultur under pandemirestriktionerna i relation till andra frågor och sektorer. Och hur kan kultursektorn stärkas nu efteråt? Jag tror att många tar kultur för givet och det tror jag får konsekvenser i framtiden. Men nu kanske jag inte svarade på din fråga?

SH: Fördelen med den här typen av samtal är att det finns inte så många frågor med klara svar, utan syftet är reflektionen. Så det var väl ett alldeles utmärkt svar!

Isak Eriksson, Rosaline Marbinah och moderator Stina Haglund samtalar om kulturmötenas betydelse för delaktighet, engagemang och skapande. Foto: Leif Grundberg.

Om "att se världen genom vattendroppen", om gränsöverskridande och om att lära av historien

SH: Om man tänker på den inflygning som Lars-Erik gav oss genom att "se världen genom vattendroppen", hade ni någon spontan reflektion eller tanke som ni tycker är spännande och som ni kopplar till det ni själva gör?

RM: Jag tyckte det var jättespännande att lyssna till och det var både pedagogiskt och retoriskt fint formulerat! Mina tankar för mycket till vår samtid och hur det ser ut med både mångfalden i vårt land och olika attityder mot det. Och så tänkte jag på den här vattendroppen, att vi alla är en del av helheten och att helheten finns i oss. Det är så jag känner rent personligt också, jag har ju en blandning av olika kulturer. Jag är svensk, mina föräldrar flydde från Mellanöstern, jag är demokrat och jag är kvinna, jag är en massa saker. Att möta andra med samma kulturer eller olika, det är där det vackra uppstår, tycker jag. Och jag vill citera Lars-Erik igen, att "det gränsöverskridande är det framåtskridande", det tror jag genuint på i allt vi gör.

SH: Du Isak är ju i dig själv, tycker jag – nu kanske jag tillskriver dig en massa saker – gränsöverskridande. Du är ung, relativt sett, och har ändå det här historieintresset, att du spelar fiol som man traditionellt kanske inte gör när man är tjugo någonting, och du har en del av en folkdräkt på dig i dag. Vad tänker du om det gränsöverskridande? Är du gränsöverskridande eller är det bara jag som påstår det?

IE: Oj! Jag bara försöker göra det jag tycker om och det jag är intresserad av. Jag har väldigt svårt att se det som gränsöverskridande. Ja, det var en svår fråga.

SH: Ja, den är svår. Men det är ingenting du har upplevt eller tänkt på, att du är gränsöverskridande?

IE: Nej. Eller jo, det här med historia, det är någonting som folk ofta tycker är abstrakt på något vis. Och det är många som reagerar på, att om man är ung och sysslar med historia eller om man har gammaldags kläder så tycker man det är lite konstigt. Men jag ser inte att tiden är märkligare än avstånd. Tid och rum är egentligen samma sak. Alla sitter här och har kläder på sig från Kina och det tycker man inte är konstigt. Geografiskt avstånd i dagens samhälle är så självklart, men kronologiskt avstånd – avstånd i tid – det har vi på något vis blivit lite främmande för. Och vi tycker att det är lite konstigt. Men jag tycker inte att det är konstigt. Så att man är historieintresserad är inte mer märkligt än att man är omvärldsintresserad.

SH: Men vi brukar ju prata om att man lär sig av historien. Men vi kanske inte ska se det så?

IE: Det som händer nu i omvärlden är ju samtidshistoria. Och det som hände förr var ju dagsaktuellt på den tiden.

Om ungas engagemang och folkrörelser

SH: Rosaline, du har jobbat mycket med ungdomar, eller hur? När man skapar möten mellan olika ungdomar, hur gör man det? Kan man bara sätt ihop folk hursomhelst och säga: "Hej, var demokratiska!""? Hur får man till det där mötet så att det blir bra?

RM: Det måste komma från varje enskild individ, annars är det ju inte demokrati om man bestämmer att de ska mötas. Det måste komma från en frivillighet, och frivillighet är något av det bästa som finns, tycker jag. Och jag tänker på det här med historia. Jag håller helt med dig Isak, det var jättebra formulerat. Man kan lära sig av det som har varit, på samma sätt som man kan lära sig över geografiska avstånd och andra delar av världen.

Men att bygga folkrörelser. Folkrörelser är ett viktigt begrepp för mig – man kan tala om ideell sektor, civilsamhälle o.s.v. – men folkrörelser är viktiga, det är det begrepp jag vill använda för det handlar om att samla en massa människor och det bygger på frivillighet.

Om insikt i vad som är viktigt för en själv och möjligheter, framför allt kunskap att förstå hur man kan förändras. Och det är sällan jag vill lägga det ansvaret på individen själv. Valet är individens, men den aktör, plattform eller organisation som har kapitalet att förändra och samla kollektivet, det är den som behöver räcka ut handen, informera om att "det är så här du kan förändra". "Om det är de här frågorna du brinner för, de här frågorna du bryr dig om att förändra, så kan du göra det på det här eller det här sättet". Så ansvaret ligger i det gemensamma.

I mina tidigare roller så var det mitt ansvar att informera om att så här kan vi förändra om vi vill. Sen så är det upp till var och en att ansluta sig. Och om de inte tycker det, så har vi våra fantastiska grundlagar som möjliggör att man kan organisera sig på andra sätt för det man bryr sig om.

SH: Och fixar vi det? Jag tänker på att varenda förening skriker, inte minst politiska partier skriker: "Var är alla ungdomar? De är inte här, vi får ingen återväxt." Är det ungdomarna det är fel på?

RM: Nej, det är det inte! Men det finns en myt här, som jag vill adressera. Och det är att engagemanget sjunker, men det stämmer inte. Jag vet egentligen inte varför folkrörelser, civilsamhället, ideell sektor säger det här, för det stämmer inte. Framför allt inte hos ungdomar. Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor tog fram en rapport 2019, "Unga med attityd" heter den. I den konstaterar de att dagens ungdomsgeneration är den mest politiska sedan flera generationer tillbaka. Och den generationen engagerar sig i föreningar, i nätverk, i nätaktivism, politiska vardagsvanor på så många olika sätt, demonstrationer m.m. Så det stämmer inte.

Men det som stämmer och som jag tycker är så synd, är engagemanget i politiska partier. Nåt jag önskar är att alla människor – och ungdomar – var "partister". Lika naturligt att definiera sig som chef eller medarbetare eller demokrat eller kvinna eller mamma eller vad det nu kan vara, så kan man säga att jag är socialdemokrat eller centerpartist eller moderat eller vad det nu kan vara, eller skapa ett nytt parti. Det är något jag vill se, för då kan man kanalisera det i parlamentarisk form. Men jag tycker att partier är alldeles för dåliga att ta tillvara på den kraft som ungdomar har. De är ofta väldigt hierarkiska, man måste följa vissa steg för att komma till vissa positioner och till slut glömmer man kanske bort – nu generaliserar jag – värderingar, för att i stället nå ett mål att hamna på vissa plaster för att då kunna tycka till. Men då har man förlorat lite av sig själv om allt ska handla om att ta sig nånstans för att då kan jag göra rätt. Man ska alltid göra det i stunden. Så partierna, kollektiven som har makt, det är de som måste öppna upp sig och våga göra det. Att våga göra det på riktigt. Man säger, "Ungdomar kom in!", och så när ungdomar kommer in så vill man inte förändra en millimeter.

Om syfte och drivkraft för kulturutövande

SH: Jag frågade dig förut Isak, om när du spelar, "Spelar det nån roll då om du spelar hemma i garaget eller om du ställer dig på en scen?" Och då sa du så här: "Jag är inte aktivist." Att stå på en scen och påverka genom musiken, det är inte syftet. Vad skulle du säga är syftet med att som du gjorde nu för oss, du berättade, du spelade? Vad är din drivkraft att göra sådana framträdanden?

IE: Jag tycker att musiken har ett egenvärde. Jag tycker det är hemskt roligt att spela, jag tycker det är hemskt intressant. Det är subjektivt, men jag tycker att folkmusik har en särställning för att den bär med ett historiskt arv som finns här och som alldeles för få människor känner till. Det som är den stora glädjen med att stå på scen och som man inte får när man spelar hemma är att man får chansen att dela med sig av den här kunskapen som en gång har tillhört de som har bott här tidigare.

SH: Och det skapar ju också en känsla av att vi hör ihop, eller hur? Vad händer om det är folk som lyssnar som inte alls känner igen sig?

IE: Det är sällan jag upplever ett problem med att folk inte känner igen sig. Även om det kanske handlar om levnadsöden eller om det är kopplat till ett samhälle som ser väldigt annorlunda ut och som man kanske själv aldrig har upplevt, så tycker jag att folk kan leva sig in i det. Man behöver ju inte ha någon särskild bakgrund för att göra det. Det handlar ju bara om andra människor och människöden.

SH: Det jag far efter är de här begreppen som Lars-Erik hade med, identifikation och prestige. Vad är det som stärker det egna interna och hur mycket är vi beredda att ta in för att ändras. Att man både kan använda det för att skapa en gemenskap, men också för att ifrågasätta och ha en annan dialog.

Om kulturmöten och maktobalans

SH: Om man då slänger på demokrati igen och så tänker vi att vi skapar möten. Det kan vara att vi samlar möten genom kultur, det kan vara att vi samlar människor och har ett visst samtal. Och så slänger vi in begreppet makt. Vi var inne på det tidigare om svårigheter för ungdomar, man kommer in till exempel i ett visst politiskt sammanhang och så ska man försöka göra sin röst hörd såsom man alltid har gjort. Finns det andra sätt nu att utjämna den där maktobalansen? Och kanske även mellan ett majoritetssamhälle och en minoritet som har något jätteintressant att berätta men som kanske aldrig får det utrymmet för vi snurrar på såsom vi alltid har gjort?

RM: Jag tror ju på att när vi samlas, det är då rättvisa skapas. Vilket innebär att det är egentligen då man kan maktutjämna. Jag kanske har en cynisk bild på makt, jag tror att det finns en viss mängd och att man inte kan skapa ny makt utan att den fördelas mellan varandra. Jag tror att det är de som har makt är de som behöver ge den. Och om de inte ger den så får man ta den på fredliga sätt. Det är det som är nyckeln i demokratin. Och då tror jag att genom organisering, att samlas och att vi är många – återigen folkrörelser – så kan vi få ansvarutkrävande för människors fri- och rättigheter.

Men det finns så många utmaningar. Corona eller alla kriser stärker ojämlikheter och nu kan man se att olikheter inom länder, men också mellan länder har ökat. Det finns enorma skillnader inom vårt land också, det är olika villkor, förutsättningar, levnadsstandard och så vidare som inte adresseras. Och jag blir orolig, vad finns på agendan och vad är det som inte ens kommer fram till dig? Och hur organiserar vi oss via det lokala för att lyfta de frågorna? Och om jag nu gör det, vem är det som lyssnar på oss då?

Så det finns många utmaningar och jag tycker att politiken inte pratar om jämlikhet. Och jag tycker inte att jämlikhet är en höger-vänsterfråga heller. Det är ett mål, men så kan man nå dit på olika sätt. Så att partier inte vågar ta i det är jag förvånad över. Men folkrörelser

behöver göra det i så fall och har gjort det så länge, varit ett komplement och ansvarsutkrävt. Det är en utmaning för demokratin – utanförskap eller hat och hot för de som faktiskt engagerar sig för andras rättigheter.

För att ta ett exempel från ungdomsrörelsen: Av de 650 000 barn och unga som engagerar sig så möts 46 % av hat och hot i sitt engagemang och det mesta kommer från vuxna. Det kan leda till självzensur, det kan leda till att man hoppar av sina uppdrag. Till slut orkar man inte stå upp för sina medmänniskors fri- och rättigheter eller sina egna.

Vad betyder digitaliseringen för kulturmötena?

SH: Jag tänkte på demokrati, delaktighet, kulturmöte och den digitala arenan. Vi kommer från två år under pandemin då vi inte har kunnat träffas fysiskt utan vi har mötts digitalt. Skapar det fler eller färre möten?

IE: Om jag utgår ifrån folkmusikrörelsen och i ett vidare sammanhang traditionsbevarande så har digitaliseringen varit jättebra. Exempelvis de här låtarna jag spelade i dag har ju tillgängliggjorts tack vare digitaliseringen. Går vi tillbaka 40-50 år då fanns det i princip inget sätt att ta del av de här gamla inspelningarna med de gamla spelmännen. Så paradoxalt är vi närmare traditionsbärarna genom att använda sig av digitala medel. Och rent socialt så är vi också närmare varandra och har möjlighet att ta del av traditionskällor. Sen tycker jag att det måste vara ett komplement och inte en ersättning för fysiska möten.

RM: Jag håller helt med, det är ett komplement som absolut har tillgängliggjort samtal och kulturmöten på ett annat sätt. Men med varje ny möjlighet så uppstår nya utmaningar också. Om vi tar lands- och glesbygd, internetkoppling kan vara en utmaning och en effekt av ojämlikhet. Eller – nu generaliserar jag – äldres tillgång att hänga med i den digitala utvecklingen. Så det finns ju en analys att göra för varje nytt sätt som människor skapar för att interagera med varandra. Men det digitala är ett komplement; det mellanmänniskliga mötet är som starkast så här. Det är något annat att kunna ta in alla uttryck från en person och det får vi inte glömma när vi är så resultat- och effektstyrda av möten för att nå till någonting. Men det finns ett egenvärde i att bara mötas så här.

Samtal 2 om kulturmötens betydelse för näringsliv, livsmiljö och kreativitet

EK = Emil Källström, företagsledare och tidigare riksdagsledamot

HB = Helena Byström, konstnär och verksamhetsutvecklare vid Konstfrämjandet

SH = Stina Haglund, moderator

I ett andra pass under seminariet fördes ett samtal på scenen mellan Helena Byström, Emil Källström och moderatorn Stina Haglund om kulturmötens betydelse för näringsliv, livsmiljö och kreativitet. Samtalet inleddes med Helenas erfarenheter från projektet Blånagla vid den närbelägna gamla dansbanan i Orrviken. Därifrån vidgades diskussionen till kulturens, konstens, historiens och kreativitetens betydelse för företag, entreprenörskap och samhällsutvecklingen i stort, dess hinder och möjligheter.

Om att skapa en konstfestival med industriarbetare på en dansbana i skogen

SH: Nu under förmiddagen har vi pratat om kulturmöten på olika sätt och jag vet att du Helena har jobbat med ett projekt som heter Blånagla. Kan du ge oss en bakgrund till vad det är för något?

HB: Ja, Blånagla är ett projekt som nu är inne på det åttonde året. Den är en konstfestival i Orrviken, en plats med en gammal dansbana precis som den här vi befinner oss i. Den ligger bara ett snäpp norrut. Jag blev inbjuden av föreningen Husum GFG för att titta på en gammal skorsten av tegelstenar som hade sparats från en rivning av den största skorstenen, för att se om man kunde göra en skulptur, ett monument, ett minnesmärke eller någonting av detta. Och i samband med det så träffade jag så himla mycket människor som hade jobbat i fabriken, och jag insåg att det här är mer en föreställning än en skulptur. Så gjorde jag en föreställning tillsammans med en koreograf, en musiker och en filmare, och också tidigare industriarbetare från fabriken, professionella musiker och dansare. Den föreställningen spelade vi i tre somrar ungefär som ett bygdespel nästan. Sen gjorde jag en film som också har visats på lite filmfestivaler.

Och så tänkte jag att nu så har vi gjort det här. Men då fick jag frågan; vad händer nästa år, vad ska ni göra då? Och då insåg jag att nu har det här blivit en plats för samtidskonst, mitt i skogen på en dansbana. Så då insåg jag, det här kan jag inte sluta med, det måste fortsätta. Så nu har det blivit en konstfestival där vi bjuder in konstnärer som på något sätt arbetar med den här problematiken eller den här platsen, alltså bruksort, fabriksmiljö, arbete, arbetslivserfarenhet, skogen, trä som material, alltså väldigt brett tematiskt. Och så bjuder jag in konstnärer, musiker och dansare att visa verk som har anknytning till det här området. Det är i slutet av juli varje år, så då är ni varmt välkomna dit!

SH: Och vad är "blånagla" egentligen?

HB: "Blånagla" det var ett uttryck som kom från fabriken, att "hade man inga blånagla, då var man som oklädd". Alltså, kom man från fabriken efter en arbetsdag och inte hade klämt sig i pappersrullarna och fått en blånagel, då var det som att antingen hade man kanske maskat eller inte tagit i ordentligt. Vi pratar både om att det var en viss macho-kultur på fabriken, men också att det var ett väldigt hårt fysiskt arbete med många tillbud.

SH: Och i det här ni har gjort så har även fabriksarbetare som var med på den tiden varit engagerade på olika sätt, eller hur?

HB: Ja, vi skapade föreställningen tillsammans med ett gäng fabriksarbetare, deras berättelser och minnen. Och deras rörelser var grunden till koreografin och dansen som sen de professionella dansarna utförde. Det var ju på den tiden man jobbade fysiskt på fabriken, nu är det kanske mer den här rörelsen man har [rör fingrarna som på ett tangentbord].

SH: Det är inte lika coolt i en dansshow?

HB: Nja, vi får väl se vad det kan bli...

Helena Byström, Emil Källström och moderator Stina Haglund samtalar om kulturmötens betydelse för näringsliv, livsmiljö och kreativitet. Foto: Leif Grundberg.

Kulturella värden viktiga för att bygga goda samhällen och långsiktiga företag

SH: Emil, nu när du hör den här berättelsen, vad tänker du? Vad är vinsten med att göra en sådan här grej?

EK: Jag tänker att det går knappt att överskatta vinsten av att kombinera närings- och kulturliv. Den här bilden av att företag/näringsliv och kulturen är väldigt långt ifrån varandra och två olika världar, det är ett ganska nytt påfund och någonting som jag

hoppas och tror att vi börjar närma oss den bortre parentesen. Det är två världar som har extremt mycket med varandra att göra och som behöver varandra som två viktiga delar av samhällskroppen.

Så nu när jag har flyttat från politiken till näringslivet har jag blivit ännu mer intresserad av vår historia och vår näringslivshistoria med den stora industriella epoken vid tiden för förra sekelskiftet. Det som slår en, bland många andra saker, det är att den tidens företagare och företagsledare satte ett väldigt stort värde på andra aspekter – inklusive kulturen. Och man lät det också kosta pengar, man byggde kulturella institutioner. Vi har ju MoDo manskör, Konstlotteriet och väldigt många sådana typer av investeringar utifrån att man inte bara byggde ett företag. Man byggde hela samhällen och där var kulturella värden extremt viktiga för att bygga goda samhällen, goda livsmiljöer och goda, långsiktiga företag. Och det där tror jag var mycket klokskap som man kan återvinna i vår tid.

SH: Men vi har tappat det, tycker du?

EK: Ja, det tror jag absolut. Jag tror att många företagsledare under 70-, 80-, 90- och 00-talet har tyckt att kulturen och dess finansiering är helt och hållet en fråga för politiker och kulturutövare, och att det har ingenting med företagande och näringsliv att göra. Den bilden skulle jag gärna bidra till att utmana. För jag tror att den är fel, var fel och det kommer att bli än tydligare att det är fel.

Konstnärer som organisationskonsulter

SH: En sak som vi har pratat väldigt mycket om i dag, men ur olika perspektiv, det har varit just kulturmöten. Vad tänker ni när ni hör ordet kulturmöte?

EK: Kulturmöte för mig är mycket att olika typer av perspektiv bryts mot varandra. Och om jag ska bli lite mer konkret vad det innebär att näringsliv behöver röra sig mer mot kulturen, så kan jag ta ett sådant exempel som vi funderar på inom, ja, alla säger ju Domsjöfabriken, men High Coast Innovation Park står det ju numera på skylten. Vi är då 30 bolag som sysslar med kemiindustri, i vårt fall pappersmassa, det är civilingenjörer, it-tekniker, ganska naturvetenskapliga och bitvis rätt nördiga saker. Men tänk om vi gemensamt skulle bjuda in till exempel konstnärer, författare och kulturutövare, för att få in den typen av kulturell kreativitet i våra verksamheter. Alltså, varje gång vi bjuder in en föreläsare behöver det inte vara någon som pratar ännu lite mer om kemi i vårt fall, utan det kan vara ett helt annat perspektiv som fortplanter sig i form av nya idéer in i vår verksamhet. Och sånt gör man ju gärna tillsammans, tillsammans med andra företag. Den typen av kreativitet tror jag att vi måste bli mycket bättre på att sätta värde på och prioritera i konkurrens med andra saker man kan prioritera. Just för att det bygger långsiktig utvecklingskraft och långsiktig kreativitet inom bolaget.

SH: Vad säger du om det Helen, är det en bra idé?

HB: Ja, det är en lysande idé tycker jag! Man har sett några sådana exempel och det kommer ofta från kultur- och konstnärsvärlden som förslag till företag. Men det vore så mycket bättre om man gemensamt kunde se "nyttan". Det måste bli ett utbyte mellan båda parter. Det finns konstnärer som har gått in och haft ateljé på ett företag i sex månader – "artist in residence". Bara det har gett otroligt mycket, det har kommit upp diskussioner, frågor som har lett vidare till kreativa processer i företaget och konstnären har också fått inspel till sitt eget

arbete. Sen har det funnits en del projekt som har tittat på en speciell fråga och konstnären har kommit in nästan som en organisationskonsult. Man är som konstnär superprojektledare, för man håller i så många trådar i större projekt och ganska snabbt får man en överblick när man kommer till en ny plats och ska göra ett nytt verk. Man träffar människor och kan knyta ihop olika trådar. På samma sätt kan man komma till ett företag och titta; var har vi här, varför gör ni så här? Bara den diskussionen eller samtalet kan leda till rika processer som leder vidare till man vet inte vart. Det är liksom meningen med konsten. Man ska inte ha ett syfte som ska leda till det här för att producera renare eller bättre eller större eller mer, utan det ska vara bara ett möte och där kan saker som man inte hade en aning om uppstå. Många av de största uppfinningarna är gjorda av misstag och slump. Och att man ska våga göra det, där kan konstnären bidra, experimentera och ställa dumma frågor.

Kultur är lika viktigt som friskvårdstimmen

SH: Hur mycket hjälp skulle ni säga att kultur och näringsliv behöver för att träffas?

HB: Ja, det beror på hur driftig man är! Jag gjorde det här med Blånagla helt på eget bevåg och sökte alla medel och finansiering själv för att jag brann för att göra det här projektet. Det handlar också om min egen bakgrund, att mina mor- och farföräldrar har jobbat på de här fabrikerna längs Norrlandskusten, Hörnefors, Härnösand, Husum, och att det på något sätt är min egen historia: Var kommer jag ifrån? Det gjorde att jag ville göra ett verk kring det här, så det tror jag bidrog i det fallet.

Konstnärer är oerhört driftiga, men dörren måste ju öppnas litet grand – man kan ju inte stå och banka på en stängd dörr.

SH: Ur ditt perspektiv, Emil?

EK: Jag tror att i grunden så behövs inte så mycket hjälp alls. När man pratar om de här sakerna som att exempelvis en gång i månaden arrangera en lunchföreläsning med en konstnär eller en poet på ett industriområde, det är ju hur lätt som helst – bara man gör det! Och om man inte gör det, då spelar det knappt någon roll hur mycket hjälp man än får, för då vill man inte. Det handlar på något vis om att sprida och agera för att insikt om det här är viktigt, precis som friskvårdstimme, precis som andra typer av förmåner för de anställda som man väljer att prioritera. Det kulturella och själens utveckling är minst lika viktigt som att prioritera en friskvårdstimme – om inte viktigare! Och inte minst just därför att det kan föda så mycket häftiga saker när man gör saker bara för sakens egen skull. Jag tror att det är precis som du säger, Helena, man ska inte luras att tro att nu för vi in något kulturellt bara för att nu ska vi nå till ett visst mål på en viss tid, då har man inte förstått vad det handlar om. Kultur och konst måste vara viktig i sig själv, men indirekt så skapar det en väldig massa fördelar.

Ett annat sånt här exempel som det skrivits hur många gånger som helst om är ju Steve Jobs, och om att den viktigaste kursen han gick på i universitetet var kalligrafi som är så långt bort som möjligt från att tillverka datorer och sedermera mobiltelefoner som man överhuvudtaget kan komma. Men det var nyckeln till en kreativ resa som skapade massa häftiga saker. Så det finns ju goda argument där och det finns dessutom otroligt duktiga människor. Så jag ser egentligen inte problemet överhuvudtaget – det är bara att göra.

Företagen behöver glänta på dörren!

SH: Men är företagen beredda att ta in det, är man beredda att tänka om sin innovations- och affärsprocess med hjälp av en konstnär till exempel?

EK: Ja, jag tror nog att det är väldigt olika. Många har nog inte ens tänkt tanken. Man är ju en produkt av det som varit gällande de senaste decennierna, att det här är inte intressant ur ett affärsperspektiv. Man har inte pratat om detta, ens chef har inte pratat om detta, det har inte varit närvarande. Men förhoppningsvis kan en mötesplats som denna så ett frö. För det här är ju något som alla företag, små som stora och inte bara privata näringslivet. Exakt samma sak kan sägas om offentliga arbetslag på olika sätt. Det går att med enkla medel föra in den här typen av "näring" i verksamheten, om man väljer att glänta på den dörren.

SH: Vad säger du, Helena, gör man det i dag – gläntar man på dörren?

HB: Nej, man gör kanske inte det, man är nog fast i sin resultatinriktade verksamhet. Men det är samma sak som estetisk verksamhet på skolor, man har tagit bort ganska mycket av den delen för det är inte kärnämnen. Och det är samma sak där, det är inte meningen att alla barn ska bli konstnärer eller musiker, utan det man vill få genom att delta i de ämnena är att öppna upp sin kreativa verksamhet. Det är som du säger, under de senaste decennierna har man skurit bort det och det behöver komma tillbaka.

SH: Vill konstnärer och kreatörer jobba med företag då?

HB: Ja, varför inte? Vi jobbar ju med alla. Om man gör en ny offentlig gestaltning, om man driver ett projekt eller står och målar i ateljén, man hämtar ju in inspiration och tankar in saker från var man än är någonstans. Det är klart att kanske inte alla konstnärer är intresserade av att göra det, men jag tror ändå ganska många.

SH: Men jag tänker också att det är svårt att få till det här mötet ibland, för då blir det kanske att "jag vill göra min grej och företaget får gärna betala". Hur får man till mötet så att båda utvecklas av varandra?

HB: Men jag tror inte att det behöver vara så himla komplicerat. Det handlar bara om att vara öppen från båda håll.

EK: Ja, jag tror det också. Men jag kommer att tänka på att det här handlar ju också om bredare attraktionskraft. Jag har nu förmånen att verka inom ett företag som expanderar ganska kraftigt och anställer en i månaden åtminstone. Hyfsat regelbundet och ifrån åtminstone hela Sverige i dagsläget, det åker upp någon från Göteborg, nån från Stockholm och nån från Umeå och så vidare. Och det man märker är ju att frågor om samhällets attraktivitet, alltså betydligt bredare än vad Sekab eventuellt gör eller inte gör när det gäller att bjuda in någon poet till en lunchdiskussion. Och där blir det ju också viktigt att det här prioriteras politiskt, alltså jag tänker inte minst på om man i vårt fall anställer ingenjörer, affärsutvecklare och så vidare, det här är människor som i grunden skulle kunna bo och verka precis var som helst, i princip på hela jordklotet och absolut i hela Sverige. Och man utvärderar ju då vad det finns för musikskola och så vidare för mina barn.

Kulturen som samhällelig utvecklingskraft tror jag inte minst en stad som Örnsköldsvik har underskattat under lång tid. För bara några år sedan var det nollintag på musikskolan på

grund av resursbrist, kan man säga, men det var ju också på grund av prioriteringar som gjordes – i min syn felaktiga prioriteringar. Med tanke på de signaler det skickar till den som står i valet och kvalet om jag ska sätta mina barn i skolan i Övik eller någon annanstans i Sverige. En sådan signal klingar tyvärr ganska högt och ganska länge efteråt. Så där tror jag att våra företag absolut behöver ta sitt ansvar, men där måste också kommunen och andra aktörer inse att det här är en väldigt tydlig drivare av utveckling, utöver att det också gör livet trevligare för oss som redan bor här.

Skiter företagare i kulturen?

SH: Jag satt på en middag för ett antal år sedan tillsammans med en stor fastighetsägare och så sa han så här: "Kultur är skit – jag skiter i kulturen." Då sa jag att det tror jag inte på, för det finns ingen som äger fastigheter som skiter i kulturen. Och då sa han så här: "Ja, jag kan säga så här, jag skulle aldrig investera en krona i Skellefteås kulturhus, men jag tänker köpa varenda byggnad runt omkring." Tror ni det är så man ser skillnaden på det offentliga kontra det privata ansvar för kulturen? Att det privata fattar värdet av kulturen, men man tänker inte att man ska vara inblandad i det?

EK: I Övik har vi faktiskt en byggherre som har färglagt ett hus efter en Bengt Lindström-tavla. Kulturen kan ju ta sig in på oväntade sätt.

HB: Jag tänker också att det är väldigt olika. Det är klart att det kan finnas privata som tänker så att "det är jättefint att det finns, men jag tänker inte bidra". Men jag tror att det är många som tänker tvärt om också, man inser att vi alla måste bidra.

"Konst – det handlar om att tänka själv!"

SH: Även om det är samhällsutvecklingen och platsen som är huvudfokus i vårt samtal, så tänker jag också på det Rosaline sa. Hon pratade om kulturmöten, att mötas mellan generationer till exempel och att engagera demokratiskt genom kultur. Är det någonting ni har funderat kring?

HB: Ja, jag drar mig till minnes ett projekt när jag jobbade med ungdomar som gick sista året på gymnasiet. Vi jobbade med ett projekt under en termin och jag valde att vi skulle jobba med det offentliga rummet och konst i det offentliga rummet och vad det kan vara. Vi jobbade på, hade slutvernissage och sen hade vi seminarium på museet efteråt.

Projektet handlade om att låta ungdomar få inblick i konstnärliga och kreativa processer. Det var en massa saker man fick göra under den här resan; man fick söka polistillstånd, man fick besöka samhällsförvaltningen och så vidare. Det slutade med att de bjöd in politiker till ett eget seminarium i en tom butik. Och frågan var vad ska vi göra med tomma butiker på gågatan i Sundsvall? De ställde hårda frågor till politikerna och var jätteengagerade. Och jag kommer ihåg en kille som sa: "Nu förstår jag vad konst är, det handlar ju inte om att kunna rita snyggt – det handlar om att kunna tänka själv!" Demokrati, tänkte jag då!

Det är det man lär sig genom att delta i sådana här projekt. Att inte ha kultur, konst, musik och dans i skolan det är kontraproduktivt för att få ungdomar att förstå demokratiska processer.

Att visa upp och göra kulturen och kreativiteten tillgänglig

EK: Fördelen med att vara en av de här få som från ganska unga år engagerade sig politiskt, det är att det är ett sammanhang där man väldigt tydligt och väldigt naturligt rör sig över generationsgränser. Där är ju kittet den politiska diskussionen, ett bra argument är ett bra argument oavsett vem det kommer ifrån. Och kulturen fungerar egentligen på samma sätt, man samlas kring något som är generationsoberoende, etnicitetsoberoende. Mycket blir irrelevant när man har det där andra att samlas kring. Så jag tror absolut att allt det vi nu har sagt, att få kulturen och näringslivet att mötas, exakt samma resonemang kan man föra om andra typer; hur får vi människor närmare varandra?

Det där blir också intressant för en stad som Örnsköldsvik – en bland många mellanstora städer i Sverige. Det finns ju hur mycket potential som helst, för det finns ju allt det där; det finns ju konstnärklubbar, det finns kulturella sällskap, det finns institutioner, vi har museer, det finns föreningsliv, det finns en kultur- och musikskola – det finns väldigt mycket kunskap och kreativitet. Men det är inte så att det är ett sjudande kulturliv som öser över en om man går Storgatan ner en tisdagkväll i november. Får man se en annan människa får man vara glad. Å ena sidan potential, å andra sidan om man inte aktivt från större och mindre företag men också från kommunen och andra aktörer... Om man aktivt jobbar för att öppna upp och får människor att mötas, då kan man ju verkligen visa upp det där och tillgängliggöra det.

Jag tänkte på det här med tomma butikslokaler, det skulle man ju med lätthet kunna se till att den där vernissagen eller den där konstnärsverkstaden som i dag sker i nån källarlokal. Antingen vet du om det och då hittar du dit, och vet du inte om det så vet du inte om att det finns överhuvudtaget. Varför kan inte den ske i den där tomma butikslokalen så att det blir öppnare, det blir enklare att komma in? Så där försöker vi tänka ute på vårt High Coast Innovation Park, ser till att när vi nu gör de där mötesplatserna att det blir så öppet som möjligt, att det blir så enkelt som möjligt, att det blir så synligt som möjligt. Och det tror jag att den mellanstora staden, där det å ena sidan finns och å andra sidan inte alltid är supertillgängligt, där behöver man göra ett aktivt jobb för att tillgängliggöra det som finns.

Om kvinnors plats i det offentliga rummet

SH: Helena, jag vet att du pratade tidigare om City Horses, ett projekt som handlade om ett annat sätt för kulturen att ta plats i staden. Berätta lite!

HB: City Horses är ett konstnärligt verk som jag gör tillsammans med en koreograf, där det är tjugo kvinnliga dansare som rör sig som vilda hästar genom städerna. Det här är en diskussion med alla manliga monument, alla rytterstatyer, alla kungar till häst som finns i våra städer. Ett humoristiskt, men också ett uns av allvar i att kvinnans plats i det offentliga rummet behöver hela tiden diskuteras. Och det är ju så att kommer man in från orten till de stora städerna i Europa så har vi fortfarande de här monumenten. Och hur känner man sig som ung tjej när vi har de här som blickar ner på en. Det är inte det att vi vill välta statyer, men vi vill göra ett komplement till det. Och det här är en tillfällig rörlig skulptur kan man säga. Så nu turnerar vi med det verket i Europa, i de större städerna. Och alla som vi pratar med som vill ha det här på dansfestivalerna, de upplever samma sak, att det här behöver vi debattera och diskutera. Hur ser våra offentliga rum ut?

När man bygger nya städer bygger man inte på det sättet. Men vi har ju kvar många sådana miljöer och vi behöver prata om dem och röra oss i dem på nya sätt.

SH: Hur tas det emot, vad blir diskussionerna?

HB: Det blir ganska mycket skratt och humor, men det blir också ganska mycket allvar i diskussionen; hur gör vi med våra offentliga rum, hur kan vi röra oss i dem? Vi vet ju alla hur man diskuterar hur kvinnor rör sig, hur de ser ut, vilka kläder och vilken kjollängd man har. Det är något man ständigt får ta som kvinna och tjej. Och när man kommit upp i åren är man så trött på det och måste göra någonting, och då gör man det här konstnärliga verket.

SH: Att använda den typen av interaktion som rör om lite grand och säger "Tänk om det offentliga rummet skulle vara på det här viset," är det ett bra sätt att driva dialogen och föra diskussionen?

EK: Jag tror att en viktig sak om man köper premissen att närings- och kulturliv ska mötas på ett tydligare sätt och det vore bra, då behöver man också förstå rollerna i detta. Det är nära till hands att man då drar slutsatsen att då ska kulturlivet fungera mer på dess villkor som betalar, vilket ju vore livsfarligt. Det är inte meningen. Då tappar man en hel del av det som är poängen i detta.

Du Helena nämnde när det springer dansanta vildhästar genom en stad, då är det säkert någon som tycker att det är slöseri med pengar, onödigt. Men den reaktionen är ju en aspekt på att det är någonting värdefullt, det skaver och bidrar med en massa intressanta perspektiv på kort och på lång sikt. Man måste behålla den kulturella och konstnärliga friheten, för annars tappar man det här vi är ute efter, innovation, kreativitet osv. Då måste det skava lite också.

Jag kommer tillbaka till det här resonemanget, att det här tog man på mycket mer allvar för hundra år sedan när man byggde Mo och Domsjö, SCA, Sandvik och många andra sådana företag. Man lade ju ner ordentliga resurser på att bygga kulturella institutioner, mötesplatser osv. Skulle man komma med samma idé i dag till en ledningsgrupp eller styrelserum, så skulle många nog tycka att det är onödigt dyrt om man jämför med mycket annat man kan lägga sina pengar på. Men grejen är ju den att vad de än gjorde då för hundra år sedan så var det rätt unikt de åstadkom, för många av de här företagen finns ju kvar fortfarande i dag. Och där är ju Sverige unikt genom att våra stora företag är väldigt gamla. I många andra länder så klarar man inte det, man är innovativ i bästa fall i några decennier men sen så försvinner man och så startar man nya storföretag. I Sverige så har de här organisationerna ett mått av egen inneboende kraft som bara fortsätter in i evigheten. Och om det nu är så att en aspekt av det man gjorde rätt då, var att tänka bredare och man byggde samhällen lika mycket som företag. Man byggde till exempel också kulturella institutioner. Kan det vara att det var det som gjorde skillnaden, som gör att det här företaget från att verka i några decennier så är det århundraden man räknar? Då ser nettonuvärdet på den investeringen ganska fin, om man skapar värden i princip in i evigheten.

Så det finns ett starkt case att också ur ett företagsekonomiskt perspektiv, finns det en klokskap i att tänka lite bredare än det som är den faktiska verksamheten här och nu. För du åstadkommer någonting annat. Exakt hur sambandet ser ut är nog svårt att utreda, men de facto, de gjorde det och Sverige är unikt på det sättet att våra stora företag bara fortsätter finnas. Ja, det kan ju inte vara helt utan samband.

SH: Vad säger du Helena, bara en reflektion, tror du att det hänger samman?

HB: Ja, det tror jag absolut. Den här perioden då företag inte har engagerat sig i samhället och i kultur och konst är ju ganska kort, så vi hoppas att det vänder tillbaka och att vi får ett större samarbete.

Vår historia är med oss hela tiden

SH: Nu har vi pratat ganska länge om kultur i form av musik och konst och den typen av kultur. Men vi finns ju i dag i Skeppsmaln och pratar om Skagsudde och historiken som finns här, och då är vi ju mer inne på svensk kultur och vår historia och hur kan vi förstå vår historia och de kulturmöten som har varit igenom historien och hur den har lett oss fram dit vi är i dag. Vad tänker ni om det, hur viktig är vår historia för att förstå vår kultur i dag? Och behöver vi förstå vår kultur i dag eller kan den bara vara som den är?

HB: Vår historia den är med hela tiden. Jag har själv erfarenhet av att jobba med ett nytt verk i kulturhistorisk miljö. Och när man tar in konstnärer i äldre kulturmiljöer och belyser dem på nya sätt och jobbar med ungdomar, så får man syn på nya saker i vårt kulturhistoriska arv. Det tycker jag är ett fint sätt att jobba med samtidskonst och kulturmiljö. Man belyser det på nytt och får syn på nya saker.

SH: Och varför är det viktigt?

HB: Därför att vi har med oss historien hela tiden och vi jag tror att vi behöver förstå den för att förstå var vi är nu och kanske förstå framtiden. Det är ett försök att stå stadigt på jorden. Det är därför jag håller på med det nära för att förstå min egen bakgrund och historia. Var kommer jag ifrån? Det tror jag alla människor behöver.

Värdet av att berätta ett företags historia

SH: Är vi bra på det, att förstå vår egen kultur?

HB: Man spanar ju alltid efter något nytt och det behöver vi ju också.

EK: Jag tror faktiskt inte att vi är så väldigt bra på det. Nu är det lätt att det blir ett Öviksperspektiv på detta givet var vi är någonstans. Jag tror att vi skulle behöva vara starkare aktörer som på ett tydligare sätt påminner och driver både det kulturella och vår historia och insikten om det. Vi har ett museum som är duktigt, men det är som att det saknas någonting och det skulle kunna utvecklas ytterligare. Jag känner att det blir en väldig styrka när man använder och påminner om sin historia in i framtiden.

Jag ska försöka bli konkret med vad jag menar med detta. Nu kommer jag tillbaka till Sekab. Det här bolaget har funnits i sin nuvarande form sedan 1985, men i grunden så är det en verksamhet som har verkat på ungefär samma plats i över hundra år. Det var Frans Mikael Kempe som insåg att när man hade sågat trävarorna till bräder och plank, och sedan gjort massa i en sulfitprocess så var det en sockersörja kvar. Och det här kunde man jäsa till sprit och den här spriten kunde man göra industrikemikalier av. Som mest under andra världskriget då importen var stängd, då gjorde vi närmare 50 olika industrikemikalier.

När man berättar den där storyn lite snabbt och vad det innebär för oss framåt, alltså att den där processen som Frans Mikael Kempe såg till att ta vidare, den är ju modernare än någonsin i och med att den är biobaserad och har väldigt fina CO2-siffror. Så den är helt plötsligt i hetluften, efter att ha stått och pumpat på i hundra år. Det blir en otroligt häftig story att dra för kunden som väljer mellan det och något som i grunden kommer från ett oljeraffinaderi som man behöver komma bort ifrån. Här kan man beskriva dåtid, nutid, framtid i en och samma berättelse. Min bild är att det här har man inte pratat om så väldigt mycket under långt tid, för det har varit ointressant. Men nu helt plötsligt så är det som om någonting håller på att ändras. Det historiska perspektivet och det kulturella perspektivet i någon mån, det går in i affärs-caset och blir tydligt värdedrivande. Jag sitter nu i en position där det handlar om att tjäna pengar, och det bidrar till det på ett tydligt sätt.

SH: Att kunna berätta historien, storytellingen, kopplingen till historiken.

EK: Ja, det var en kort sammanfattning av min väldigt långa monolog!

Sverige sticker ut i förhållande till andra länder

SH: Man gör ju en undersökning varje år som heter World Value Survey, har ni stött på den? Kulturkartan, där man kartlägger kulturer i olika länder. Och då pratar man om ideologi och värdegrund. Jag tycker att den är så spännande, för där säger man att Sverige upplever sig själv som mellanmjölk och mittemellan och lagom, men i den undersökningen så är vi kulturellt det mest udda landet i världen. Och vi ser oss inte själva så. Då funderar jag på om vi kan använda det här historiska perspektivet och tillbakablickar i den typ av samtal som vi har nu för att se, vilken kultur har vi? Vad gillar vi med den kulturen och vad skulle vi vilja göra något annorlunda med? Det kanske inte är så mellanmjölk.

EK: Insikten om att vi som samhälle sticker ut... Många skulle nog hävda att vi sticker ut på ett positivt sätt, att det är i grunden ett ganska bra "hörn" att befinna sig i, med fokus på det individuella och fokus på liberalism, individens frihet...

SH: Och tron på en stark stat, vill jag också lägga till då.

EK: Jodå, absolut – den finns med där också. Och det är i grunden inga dåliga saker. Men att inse att alla är inte som vi och det är inte de andra som är konstiga. Och då måste man på ett vis anpassa historieberättande för att få omvärlden att förstå vad man menar.

SH: Jag tycker också att det du Helena har berättat om att få syn på sin egen kultur och historia ligger i linje med det är, det vill säga vad som har präglat oss.

Några avslutande reflektioner

Lars-Erik Edlund och Leif Grundberg

Vi har idag haft vårt första "Samtal vid Höga kusten". Med ett inledande föredrag samt i olika paneler och inlägg däremellan och en visning av den intressanta kulturmiljön, har vi fått möta olika lokala kulturyttringar och skilda perspektiv på dessa – vilket dessutom understrukits med Isak Erikssons hjälp med hans mästerliga musikinslag och berättande. Att sammanfatta det som sagts är svårt, kanske omöjligt eftersom det pekar i olika riktningar, men några avslutande, lite spridda reflektioner kan vi ändå få tillåta oss lämna.

När man lyssnar till de olika inläggen och samtalen som så skickligt modererats av Stina Haglund, inser man att det finns stora likheter mellan det som hör historien till och det som händer här och nu. Och det är ju inte så underligt: människor fungerar i sina samhällen som varelser i sociala sammanhang och med kontakter som tas i olika riktningar, och allt sådant är ju av generell karaktär. Möten mellan människor med olika bakgrund och med olika erfarenheter sker i vår tid, och har som visats, inte minst i inledningsföredraget, också kännetecknat människor i äldre tid. I någon mening är det kanske mer som förenar än skiljer människor åt i forntid och nutid. Och som Isak Eriksson så klokt betonade är historien i många avseenden lika relevant som omvärlden om vi ska förstå vår samtid.

Nya kulturformer kan som sagts genom kontakter människor emellan spridas till nya grupper. Kanske anammas innovationerna, kanske inte. Detta behöver inte vara något problem i sig. Alla behöver inte ta efter nya kulturformer, och alla nyheter är inte nödvändiga. Farligt blir det emellertid när man förbjuder nya kulturformer (eller gamla med, för den delen) – ledordet i alla möten där människor möts och tankar och idéer överförs, är tolerans. Det handlar i grunden om att utveckla en fungerande resonansbotten, jämför med vad Lars Strannegård säger nedan.

Man noterar även, utifrån det som Rosaline Marbinah lyft fram idag, vad som sägs om ett ökande samhällsengagemang från ungdomarnas sida. Detta är förstås bra, men man undrar hur ungdomarna ska få verklig tillgång till föreningslivets vitala delar, med en rimlig möjlighet att påverka sin samtid och framtid. För det är viktigt. Det var nog tidigare lättare att den vägen få inflytande i exempelvis de politiska partierna, så länge dessa byggdes upp kring en folkrörelse.

Det är nog dessutom så att ungdomar av idag inte alla gånger riktigt förstår finessen med den lite krångliga föreningsformen med ordförande, sekreterare, justerare, protokoll, årsmöte, valberedning och allt vad det nu är. Många yngre föredrar då hellre en friare, ska vi kalla det "egenorganiserad", verksamhet. Men föreningslivet har givna fördelar, i kraft just av sin formella uppbyggnad, det är inte tu tal om det! Kommer den friare organisationsformen att ta över helt, kan de två sätten fungera sida vid sida, eller är det möjligt att föra samman dem och dra nytta av deras respektive fördelar?

Här fångar vi gärna upp Isak Erikssons och Rosaline Marbinahs samstämmiga konstaterande att digitaliseringen i samhället gjort att människor på sätt och vis kommit närmare varandra och blivit mer delaktiga, samtidigt som det inte kan ersätta det fysiska mötet människor emellan. Vi som är här i dag ser ett värde i att kunna mötas och samtala tillsammans i en stimulerande miljö här vid Skagsudde. Samtidigt kan vi tillsammans med Örnköldsviks

Allehanda göra det möjligt för långt fler att ta del av samtalet på distans genom en livesändning. Det digitala och det fysiska utesluter inte varandra – det stödjer varandra och kommer förhoppningsvis att kunna integreras allt mer. För att nå dit kan inte minst konstnärlig och kulturell kreativitet ge viktiga bidrag.

Helena Byströms tankar om hur konstnärer kan fungera som en form av ”organisationskonsulter” i kreativa processer även i företagsammanhang är ett exempel på detta. Som en sorts ”superprojektledare” vågar de sätta fokus på sådant som i förstone kanske inte leder till omedelbar vinning, men väl i förlängningen. Det är en förmåga och kompetens som borde värderas högre i samhället idag. Men för att kunna spela denna roll är det viktigt att kulturen, konsten och musiken i grunden har ett eget värde.

Intressant är det därför att lyssna till Emil Källströms tankar om kreativitet och förnyelse i företagarkvärlden. Det är, som sades, inte säkert att kreativiteten skapas bara genom tekniska och ekonomiska kunskaper utan den kan lika väl skapas genom att inom mer humanistiska ramar ge historiska insikter och perspektiv. Man associerar här till förhållandet att en del företagsledare i exempelvis Frankrike inte i första rummet står med examina från tekniska eller ekonomiska läroanstalter, utan istället har examina i latin och grekiska. Dessa filologiska, litterära och kulturella studier har gett dem möjligheter att se problem och så att säga knäcka en kod, visat hur man kan lösa ett problem. Och hur lösningarna kan fogas ihop till synteser. Sådant, som man numera kallar generisk kompetens, har stort värde. Det har allt sådant som vidgar – och fördjupar – perspektiv.

Detta påminner oss till sist om vad rektorn vid handelshögskolan och professorn i företagsekonomi, Lars Strannegård, har att lära oss i boken *Kunskap som känns. En lovsång till att lära sig något nytt* (2021). Där uppmanar han utbildningsväsendet att förena den intellektuella dimensionen med det som rör det taktila och sensuella, allt för att säkerställa en framtida kompetens. Lärandet bygger inte på faktakunskaper allena, även konst exempelvis öppnar fönster mot spännande, nya verklighetsupplevelser.

Konst kan och ska också utmana. I en intervju berättar Strannegård att han lät installera ett videoverk i genren samtidskonst i Handelshögskolans ljusgård. ”Det [tog] emellertid hus i h-e. Provocerade studenter reagerade med att dra ut elkontakten för att slippa se alstret. ’Det är inte okej att dra ut kontakten bara för att man inte gillar något. Att lära sig att möta oliktankande är kanske inte utbildning, men väl bildning. Att utveckla en egen resonansbotten är viktigt, särskilt för dem som leder andra.’ ” (*Dagens Industri* (digital version), den 7 maj 2021.) Kloka ord!

Dessa strödda tankar far genom huvudet på oss i slutet av denna givande dag.

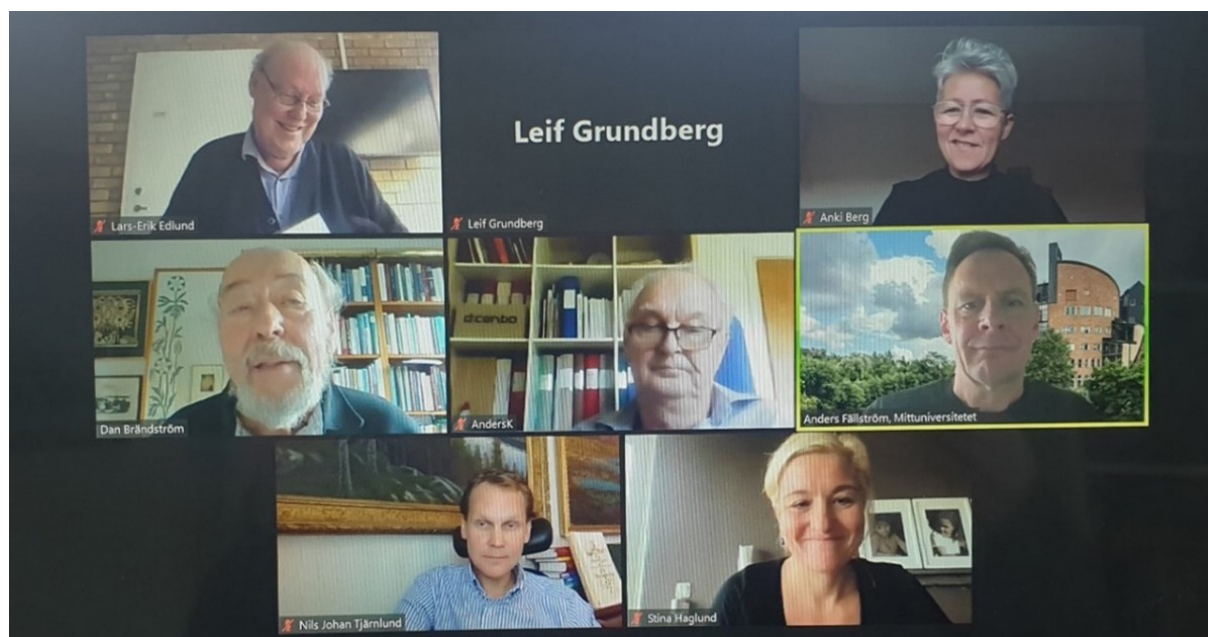
Med utgångspunkt i den historiska miljön vid Skagsudde och Höga kusten har vi fått ta del av erfarenheter och tankar från såväl omvärlden som historien. Genom Lars Strands visning av den speciella kulturmiljön kring Skeppsmalns fiskeläge, lotsplatsen och fyren har också det lokala kulturarvets betydelse lyfts fram. I högsta grad har den här dagen genom det breda samarbetet med lokala föreningar och andra aktörer varit ”lokalproducerad”. Det symboliseras dessutom på ett fint sätt genom Anki Bergs hembakade tunnbröd som nu alla medverkande fått ett smakprov på som tack. Tack alla medverkande och medarrangörer för era insatser idag, och tack till den stimulerande publiken!

Vi hoppas att vi i en eller annan form snart kan samlas till nya ”Samtal vid Höga kusten”.

Idédiskussioner och konferensplanering

Leif Grundberg, Lars-Erik Edlund och Dan Brändström träffas i Skagshamn den 25 augusti 2021 och drar upp riktlinjer för "Mötesplats Skagsudde". Foto: Ingegerd Brändström.

Gruppen vidgades med flera personer som hade möten digitalt och kontakt via mejl. Här ett digitalt möte den 27 september 2021. På bilden Lars-Erik Edlund, Anki Berg, Dan Brändström, Anders Karlqvist, Anders Fällström, Nils-Johan Tjärnlund och Stina Haglund. Foto: Leif Grundberg.

Gruppen träffades fysiskt vid ett planeringsmöte i Örnsköldsvik den 3 november 2021. Här från vänster Lars-Erik Edlund, Nils-Johan Tjärnlund, Dan Brändström, Anki Berg, Anders Karlqvist och Anders Fällström. Foto: Leif Grundberg.

Det arbetades intensivt med idéer kring både inriktning och upplägg för seminarieplanerna. Här Anders Karlqvist, Lars-Erik Edlund, Anki Berg och Nils-Johan Tjärnlund. Foto: Leif Grundberg.

*Stämningen var god! Här Lars-Erik Edlund, Nils-Johan Tjärnlund och Dan Brändström.
Foto: Leif Grundberg.*

Seminarieret planerades att gå av stapeln i fiskeläget Skeppsmaln i mitten av juni och den 7 maj 2022 deltog representanter från flera lokala föreningar i ett planeringsmöte. Här från vänster Ann-Christine Lindström, Dan Brändström, Ingerd Brändström och Lars Strand. Foto: Leif Grundberg.

I samband med planeringsmötet i maj besöktes den tilltänkta konferenslokalen, den ärevördiga dansbanan i fiskeläget Skeppsmaln. Foto: Leif Grundberg.

Under vinterhalvåret fungerar den gamla dansbanan som förvaringsplats för båtar i fiskeläget. Men dessa ska flyttas ut innan seminariet går av stapeln. Foto: Leif Grundberg.

Lars Strand som också är lokal guide som ska medverka vid seminariet i samtal med Dan Brändström. Till vänster fiskarkapellet från 1700-talet. Foto: Leif Grundberg.

En av sevärdheterna som ligger på en höjd ovanför fiskekapellet är ett minnesmärke som är uppsatt av Neptuniorden för att hedra skeppsredaren Emanuel Högberg. I närheten finns också den så kallade Högbergsstugan som fungerar som museum och minner om fiskelägets historia. Foto: Leif Grundberg.

Dagen före seminariet ställdes lokalen i ordning för evenemanget. På bilden ses också flera konstverk från den konstutställning som snart skulle öppna på dansbanan. Foto: Leif Grundberg.

En ljudanläggning för seminariet ställdes till förfogande genom Grundsunda hembygdsförenings försorg och riggades kvällen före seminariet. Foto: Leif Grundberg.

Nu är allt redo och vi väntar på medverkande och publik. Från vänster Dan Brändström, Anki Berg och Barbro Hårding. Foto: Leif Grundberg.

Seminariet den 22 juni 2022

*Innan den offentliga delen av seminariet började, fick de inbjudna medverkande besöka fyren vid Skags udde.
Foto: Leif Grundberg.*

Genom Sjöfartsverket ordnades en särskild visning av fyren under ledning av Lennart Högberg som under lång tid arbetat som båtman på lotsstationen. Foto: Barbro Hårding.

Från arbetsplatsen i fyren har man en vid utsikt. Foto: Leif Grundberg.

Lennart Högberg berättar om hur det är att tjänstgöra på fyrplatsen. Foto: Leif Grundberg.

Det var många steg att gå för att komma högst upp i fyren. Foto: Leif Grundberg.

*Utsikten från fyren var storslagen.
Foto: Leif Grundberg.*

*Farvattnen utanför Skags udde är en
av de mest utsatta längs den svenska
kusten när det är dåligt väder.
Foto: Barbro Hårding.*

*Efter besöket i fyren intog de medverkande lunch i restaurangen Fiskevisten i Skeppsmaln.
Från vänster Rosaline Marbinah, Lennart Högberg och Emil Källström. Foto: Leif Grundberg.*

*Diskussionerna var intensiva redan under lunchen, som bestod av stekt strömming.
Foto: Leif Grundberg.*

*Efter välkomsthälsningar och introduktion hölls inledningsanförandet av Lars-Erik Edlund.
Foto: Leif Grundberg.*

*Det var en intresserad publik som följde med i Lars-Erik Edlunds fascinerande exempel på kulturmöten
i tid och rum. Foto: Leif Grundberg.*

*Delar av seminariesamtalen livesändes av Örnköldsviks Allehanda.
Foto: Leif Grundberg.*

*Under pauser i seminariet fortsatte samtalen utanför dansbanan.
Foto: Leif Grundberg*

*Deltagarna var uppmanade att ha med sig egen fikakorg som kunde avnjutas utomhus.
Foto: Leif Grundberg.*

*Efter seminariet avtackades de medverkande med hembakt tunnbröd från Anki Bergs bagarstuga.
Foto: Barbro Hårding.*

Isak Eriksson, Lars-Erik Edlund och Stina Haglund i samtal. Foto: Leif Grundberg.

Rosaline Marbinah och Emil Källström. Foto: Leif Grundberg

*Helena Byström och Stina Haglund.
Foto: Leif Grundberg.*

Medverkande

Dan Brändström

Umeå/Skagshamn
Tidigare VD för Riksbankens
jubileumsfond

Helena Byström

Stockholm/Örnsköldsvik
Konstnär och
verksamhetsutvecklare vid
Konstfrämjandet

Lars-Erik Edlund

Umeå/Trehörningsjö
Professor i nordiska språk

Isak Eriksson

Innerfälle, Säbrå
Folkmusiker och riksspelman

Leif Grundberg

Gävle/Banafjäl
Tidigare chef för Statens maritima
och transporthistoriska museer

Stina Haglund

Örnsköldsvik
Entreprenör och VD

Emil Källström

Örnsköldsvik
Företagsledare och tidigare
riksdagsledamot

Rosaline Marbinah

Stockholm
Demokratiambassadör och
tidigare ordförande för Sveriges
ungdomsorganisationer och för
Utrikespolitiska förbundet

Lars Strand

Tennviken
Lokal guide och hantverkare

LIVE TV:

för näringslivet

Vill du vara med på plats?
Eventet sker onsdag 22 juni 2022 kl. 13-17 på dansbanan i Skeppsmalm.
Fri entré - mot en egen fikakorg!

Samtalet arrangeras av nätverket Mötesplats Skagsudde – samtäl i Högås kyrkan med stöd av Kungl. Skytteiska samfundet, Mittuniversitetet, Sjöfartsverket, Grundunda hembygdsförening, Skagens intresseförening, Skags kapellg. Skeppsmalms hamn- och fiskarförening och Skeppsmalms kapell samt Örnköldöviks Allehanda.

ÖA

Det goda samtalet får styra på Skeppsmaln: "Kan bära i väg vart som helst"

20 juni 2022 18:46

På onsdag intar det goda samtalet dansbanan i Skeppsmaln. En namnkunnig samling deltagare från vitt skilda intresseområden samlas då för att diskutera kraften i kulturella möten.

– Vi tänker oss en blandning av Filosofiska rummet, Almedalen och Spanarna, säger Leif Grundberg, som är en av initiativtagarna.

Sandra Bygdén Shameh
Text

Kultur

Det goda samtalet får styra på Skeppsmaln

På onsdag intar det goda samtalet därbanan i Skeppsmaln. En namnkonferens ämnas diskutera...

Sten till att björja med femtio kullar i skogen.
Jag tror såna här...

På onsdag intar det goda samtalet dansbanan i Skeppsmån. En namnkursering deltagare från vitt skilda intresseområden möts då för att diskutera vetenskap och kulturella möten.

...änkade oss en blandning
filosofiska rummet.
...edalen och Spanarna.
...Leif Grundberg, som är
...initiativtagarna

SLAVIK Omdagsspråksmiddel
för att uttrycka en önskan
att göra något, som "Jag vill
att du ska göra det".

[illegible]

- Jag tror såna här samtal
inte minns nu i en tid med
ändringar - vi har panderma
ekonomiskt inställt oss, och
stora nyhetsbilder av Nord
nya försämringsområden så
där.

Leif Grundberg hoppas att G
tal där alla känner sig bekräftade
på trycka, reflektera och säga
dessa ord man inte är expert.
- Alla som har det minsta intresse
samhälle, historia och politik
har är välkomna.

...der har det vært viktigst å ha
d de lokale flomtingene - att de i
virke.

**Er just Skaggsvalde
Skippensdal?**

och är symboliskt för höstlig
känslighet och lyri. Här finns en
och en av värdstjärnorna, som blisc-
varelsen. Och den stora gamla
stenen på juvelväggen är plats för
någon här skrivet: "En är i sin
sängarna som har hoppyntat till
sina Laila Grundström."

Program "Mötesplats Skåne"
KL. 8.30 Världsmarknadsutställning i
interaktivt format
Dagur: 26 oktober

[illegible]

Professor Larry-Erik Edlund af
konstnären Helena Rydstöm
några av skulpturerna på området

KL 16.00 Samtal om kulturarvets betydelse för vår ingång, förståelse och användning
Föreläsare: Mikael, Mikaelina och Johanna vid Agnaskolans
Historiska Byråden, kommande och
förhoppningsvis också vid
någon annan

KL 17.00 Avslutande föreläsning
Samtal och festning

Inför gemensamt med stöd
och samarbete med M. A.
Skiljeströms samfund,
Inför stöd, Skiljeströms
Skiljeströms Skiljeströms
Skiljeströms Skiljeströms

In

Vi behöver fler tillfällen att mötas, lyssna på och samtala med varandra. Alltför sällan får vi möjlighet att byta erfarenheter över ämnesgränser och professioner.

”Mötesplats Skagsudde – samtal vid Höga Kusten” är ett försök att bidra till ett samtalsforum som tar utgångspunkt i den speciella miljön i Höga Kusten. Syftet är att skapa möten om aktuella, angelägna och kanske lite oväntade frågor inom forskning, kultur och samhälle.

I juni 2022 arrangerades ett första seminarium på den gamla dansbanan i fiskeläget Skeppsmaln vid Skagsudde. Det var öppet för allmänheten och delar av dagen livesändes digitalt. Temat för seminariet var kulturmötens betydelse i historien och i samtiden för bland annat näringsliv, delaktighet, livsmiljö och kreativitet.

I den här skriften publiceras inläggen och samtalen tillsammans med en bilddokumentation. Det blev en dag full av stimulerande möten och samtal!

Skriften har redigerats av Leif Grundberg.

Mittuniversitetet
MID SWEDEN UNIVERSITY